

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

**Vztah a spolupráce vnitrostátních soudů
členských států a SDEU**

Plzeň 2013

Aneta Šarounová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra ústavního a evropského práva

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

**Vztah a spolupráce vnitrostátních soudů
členských států a SDEU**

Zpracovala: Aneta Šarounová

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Michaela Tronečková

Plzeň 2013

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Vztah a spolupráce vnitrostátních soudů členských států a SDEU zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou nebo jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

Plzeň, březen 2013

Aneta Šarounová

Ráda bych tímto poděkovala své konzultantce Mgr. Michaele Tronečkové za její rady a vstřícný přístup, Bc. Denise Vaškové a Ing. Přemyslu Voráčovi za korekturu práce a svým rodičům za jejich podporu.

Obsah

Seznam použitých zkratk	7
1. Úvod	8
2. Představení soudního systému EU	11
2.1. Vývoj institucí soudního systému EU	11
2.1.1. Změny, které přinesla Lisabonská smlouva	12
2.2. Složení soudních orgánů EU	13
2.3. Pravomoci Soudního dvora Evropské unie	14
2.4. Fungování a řízení před Soudním dvorem	15
2.5. Úloha a nezbytnost Soudního dvora Evropské unie	16
2.6. Společná snaha soudů EU a soudů členských států o řádné a jednotné provádění a výklad práva EU	18
3. Vnitrostátní soudce jako soudce práva EU	21
3.1. Postoj Českého Ústavního soudu	21
3.2. Role vnitrostátního soudce při prosazování a aplikaci práva	22
3.3. Rozšíření pravomoci vnitrostátních soudců Soudním dvorem EU	23
A) Rozsudek Soudního dvora C-106/77 Simmenthal	24
B) Rozsudek Soudního dvora C-213/89 Factortame	26
C) Rozsudek Soudního dvora C-462/99 Connect Austria	28
D) Rozsudek Soudního dvora C-314/08 Filipiak	30
3.4. Usměrnování vnitrostátních soudů Soudním dvorem EU	32
A) Rozsudek Soudního dvora C-314/85 Foto-Frost	32
4. Vztah SDEU a vnitrostátních soudů jako vztah právního řádu EU a právních řádů členských států	35
4.1. Princip přímého účinku	37
4.2. Princip přednosti práva EU	40

4.3. Princip odpovědnosti členského státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU	43
4.4. Jednotné používání a dodržování - záruka integrace EU.....	47
5. Spolupráce SDEU a vnitrostátních soudů v rámci předběžné otázky	50
5.1. Nezbytnost spolupráce Soudního dvora EU a vnitrostátních soudů.....	51
5.1.1 Povinnost vykládat právo EU ve smyslu v jakém jej chápe SDEU.....	52
5.2. Bezprostřední spolupráce mezi evropskými soudy a soudy členských států - řízení o předběžné otázce.....	53
5.2.1 Řízení o předběžné otázce jako nástroj sjednocování práva EU	54
1) Otázka týkající se platnosti unijního právního aktu	56
2) Otázka týkající se výkladu unijního práva	57
3) Případy, kdy Soudní dvůr nerozhoduje	58
5.2.2 Povinnost vnitrostátních soudů obrátit se na SDEU	59
5.3 Nezbytnost institutu řízení o předběžné otázce - snaha zabránit rozdílnému výkladu práva EU	62
6. Závěr.....	63
7. Resumé	66
8. Seznam použité literatury	68
8.1. Literatura.....	68
8.2 Právní předpisy	69
8.3. Judikatura Soudního dvora	69
8.4. Judikatura Ústavního soudu ČR	72
8.5. Akademické práce.....	72
8.6. Materiály týkající se řízení před Soudním dvorem.....	72
8.7. Internetové zdroje	72
8.8. Internetové články.....	72

Seznam použitých zkratk

- **EU** – Evropská unie
- **SDEU** – Soudní dvůr Evropské unie
- **Soudní dvůr** – Soudní dvůr Evropské unie
- **SFEU** – Smlouva o fungování Evropské unie
- **SEU** – Smlouva o Evropské unii
- **Smlouva o ES (SES)** – Smlouva o Evropském společenství
- **Smlouva o EHS** – Smlouva o založení Evropského hospodářského společenství
- **ES** – Evropské společenství
- **Ústavní soud ČR** – Ústavní soud České republiky
- **Rada** – Rada Evropské unie
- **ESUO** – Evropské společenství uhlí a oceli
- **JEA** – Jednotný evropský akt
- **ESD** – Evropský soudní dvůr

1. Úvod

1. května roku 2013 tomu bude devět let, co Česká republika vstoupila do evropského integračního uskupení jménem Evropská unie. Ovšem Evropská unie je více než ekonomické integrační uskupení s dlouholetou tradicí, je také mezinárodní organizací, která vytváří své vlastní právo, čímž se značně odlišuje od jiných mezinárodních organizací. Jedná se o speciální subjekt na mezinárodním poli, což dosvědčuje i systém výuky na právnických fakultách, kdy evropské právo není studováno v rámci mezinárodního práva, ale je mu vyhrazen zvláštní prostor.

K plné funkčnosti každého právního řádu je třeba jeho realizace a aplikace, k nimž dochází v každodenním životě každého občana. V právním řádu Evropské unie obdobně jako u vnitrostátních právních řádů, je třeba, aby existovaly orgány chránící práva jednotlivců, plynoucí jim z právních řádů. V klasické koncepci vnitrostátní organizace v demokratických státních zřízeních je tato funkce svěřena soudním orgánům. V právním řádu Evropské unie je soudní funkce svěřena soudním institucím zřízenými EU, ovšem s určitými odchylkami. Charakteristickým znakem pro soudní organizaci evropského právního řádu je nutnost existence funkčních vztahů mezi soudními institucemi zřízenými Evropskou unií a národními soudy členských států a jejich vzájemná spolupráce. Práce je zaměřena na rozbor vztahů mezi soudními orgány členských států a soudními institucemi zřízenými Evropskou unií, na jejich efektivnost v oblasti spolupráce a jejich funkčnost.

Diplomovou práci na téma *Vztah a spolupráce vnitrostátních soudů členských států a Soudního dvora EU* jsem si zvolila z důvodů možnosti hlubšího poznání této problematiky a podrobnějšího seznámení s fungováním těchto vztahů. Cílem práce je zjistit, zdali vztahy mezi SDEU a národními soudy, které jsou charakterizovány jako vztahy založené na bázi spolupráce, fungují opravdu efektivně, a jsou-li přínosem pro zlepšení vztahů a spolupráce mezi členskými státy a Evropskou unií a případně potvrdit nebo vyvrátit jejich nezbytnost pro řádné fungování evropského právního řádu a vůbec celé Evropské unie. Diplomová práce je prováděna na základě rozborů judikatury Soudního dvora Evropské unie, odborných českých i zahraničních publikací a relevantních právních předpisů.

Diplomová práce je členěna na čtyři tematicky provázané části.

První část práce po úvodu je věnována představení systému soudních institucí Evropské unie, a to jak současně fungujícímu, tak i v jeho proměnách. Cílem je představit strukturu justičních složek EU a jejich vývoj, charakterizovat základní úlohu SDEU a jeho právní základ a přiblížit řízení před ním se konající.

Vzhledem k tomu, že systém soudů Evropské unie se neskládá pouze z institucionalizovaných soudů EU jako je SDEU se svými složkami, ale do tohoto systému řadíme i vnitrostátní soudy všech členských států¹, je nutné v další části charakterizovat úlohu vnitrostátních soudů a soudců jako soudů a soudců evropského práva a jejich poměr k Evropské unii a unijnímu právu. V této části dojde také k analýze stěžejních rozsudků Soudního dvora, které ovlivnily chod vnitrostátních soudů jako soudů evropských, zejména tím, že jim byly rozšířeny pravomoci.

V následujícím oddíle s názvem *Vztah SDEU a vnitrostátních soudů jako vztah právního řádu EU a právních řádů členských států* je vztah těchto dvou soudních celků znázorněn na vztahu dvou právních řádů, kdy v úvodu dochází ke komparaci právního řádu EU a národních právních řádů. Dále jsou nastíněny důležité zásady EU, které byly předmětem mnoha diskuzí, a jejichž dodržování národními soudy úzce souvisí se spoluprací se Soudním dvorem EU. Následně jsou tyto stěžejní zásady demonstrovány pro jejich nezbytný respekt národními soudci jako zachování vztahu spolupráce s EU.

Předposlední část je věnována praktickému dopadu vztahů spolupráce mezi Soudním dvorem a národními soudy. Tato praktická ukázka je znázorněna na institutu předběžné otázky, ve kterém tkví hlavní těžiště soudní spolupráce mezi národními soudy a Soudním dvorem. V práci je stručně popsána funkce tohoto nástroje a jeho použití skrze národní soudce a bude vyzdvížena nezbytnost tohoto institutu.

V závěru práce je na základě získaných poznatků a provedené studie odborné literatury, právních pramenů a soudní judikatury vyhodnocena otázka efektivnosti a

¹ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 319 s. ISBN 978-80-7380-335-3

nezbytnosti vztahů mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy členských států Evropské unie.

Úvodem této práce je nutné dodat, že v nedávné době došlo ke změně terminologie v evropském právu. Pojem *komunitární právo* se již nepoužívá, a byl nahrazen pojmem *unijní právo*. Vzhledem k tomu, že změna pojmů byla zavedena v nedávné době a při tvorbě této práce byla používána i literatura a judikatura starší, objevuje se při citování této literatury popř. při citování rozsudků Soudního dvora i tento již nepoužívaný pojem *komunitární právo*. Stejně tak je tomu s pojmem *Evropské společenství* (popř. pouze *Společenství*), se kterým často pracoval ve svých rozhodnutích také Soudní dvůr a starší literatura. Všechny starší pojmy, pokud se s nimi pracuje v této práci, jsou označeny kurzívou. Pojem Soudní dvůr je používán v celé diplomové práci obecně jako soudní orgán Evropské unie a je jím myšlen Lucemburský soud, ať již před Lisabonskou smlouvou nebo po ní.

2. Představení soudního systému EU

V tradičním pojetí dělby státní moci figurují tři složky, kterými jsou zákonodárná moc, výkonná moc a moc soudní. Zatímco moc zákonodárná a výkonná je v systému práva Evropské unie rozdělena mezi více institucí, její soudní moc je vykonávána pouze jedinou institucí, a to Soudním dvorem Evropské unie (SDEU) zasedajícím v Lucemburku, a skládajícím se dle čl. 19 SEU² ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů. Původní označení Evropského soudního dvora se zkratkou *ESD*, mění Lisabonská smlouva na zmíněný Soudní dvůr, Soud prvního stupně přejmenovala na Tribunál a původní komory jsou nyní uvedené specializované soudy. Stejně tak jako každý právní řád, i právní řád EU disponuje soudním systémem, jehož úkolem je ochrana práv.

Jak již bylo řečeno výše, soudnictví EU se neskládá pouze ze SDEU, ale i z vnitrostátních soudů členských států Evropské unie, které mají povinnost evropské právo uplatňovat.

SDEU v minulosti sehrával a stále hraje určující roli při vytváření, vyvíjení a doplňování evropského práva. Dle čl. 19. odst. 1 SEU „*hlavním úkolem Soudního dvora je zajišťování a dodržování práva Evropské unie při výkladu a provádění Smluv.*“ Soudní dvůr je soudním orgánem, jehož pravomoci jsou omezeny samotným právem EU. Důležité je ovšem podotknout, že Soudní dvůr EU svou funkcí zdaleka přesahuje náplň klasických mezinárodních soudů a svým fungováním čím dál více připomíná soudnictví ústavní a správní.

2.1. Vývoj institucí soudního systému EU

V roce 1952 vstoupila v platnost tzv. Pařížská smlouva, kterou se zakládalo Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO). Právě Smlouva o založení ESUO ve druhé hlavě kapitole čtyři zřizuje soudní orgán tohoto nově vzniklého *Společenství*, jehož úkolem je chránit práva plynoucí ze smlouvy při jejich interpretaci a aplikaci. V roce 1958 vstupují v platnost tzv. Římské smlouvy zřizující Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (EURATOM). „*Součástí těchto smluv byla i dohoda o společných orgánech*

² Smlouva o Evropské unii Úř. věst C-191 (CELEX 11992M)

Evropských společenství, kde se v článku 4 této dohody předpokládá jediný Evropský soudní dvůr společný všem třem společenstvím.“³

K dalšímu vývoji v soudní soustavě dochází v roce 1987, a to vstupem platnosti Smlouvy o Jednotném evropském aktu (JEA), která modifikuje smlouvy z Paříže a Říma. JEA předpokládá připojení Soudu prvního stupně k současnému Evropskému soudnímu dvoru. Soud prvního stupně byl skutečně vytvořen rozhodnutím Rady z 24. října 1988⁴ a byla na něj převedena část agendy *ESD*. Pravomoci Soudu prvního stupně byly postupně rozšiřovány, a to zejména rozhodnutími rady z 8. června 1993 a 10. března 1994, a také Niceskou smlouvou ve člancích 224 a 225.⁵ Soud prvního stupně byl dle těchto úprav kompetentní pro řešení žalob na neplatnost, žalob pro nesplnění povinnosti a na náhradu škody, podaných fyzickými či právnickými osobami, dále pro řešení speciálních předběžných otázek, které byly vymezeny v jeho statutu a nakonec k odvolání proti rozhodnutím speciálních soudních komor.

V roce 2003 vstupuje v platnost smlouva z Nice, která předpokládá vytvoření soudních komor, které mohou být zřízeny rozhodnutím Rady. Na základě této pravomoci vytvořila Rada svým rozhodnutím z 2. listopadu 2004⁶ Soud pro veřejnou službu, který sídlil u Soudu prvního stupně v Lucemburku. Tato soudní instance byla pověřená rozhodováním sporů mezi *Společenstvím* a jeho zaměstnanci v prvním stupni.⁷

2.1.1. Změny, které přinesla Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva přinesla změny v označení soudních orgánů, se kterými se pojí i částečné organizační změny. Jak již bylo uvedeno výše, Lisabonská smlouva pozměňuje označení jednotlivých článků soudního systému EU, kdy celý orgán se

³ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 352. ISBN 978-80-7400-333-2

⁴ Rozhodnutí Rady ze dne 24. října 1988 o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství - *Úř. věst. L 319, 25.11.1988*

⁵ Přeloženo z: SIMONIAN-GINESTE, Hélène. *Fiches d'Institutions Internationales*, Paris, Ellipses Édition Marketing S.A., 2008, 195 s. ISBN 978-2-7298-3970-3

⁶ 2004/752/ES, Euratom: Rozhodnutí Rady ze dne 2. listopadu 2004 o zřízení Soudu pro veřejnou službu Evropské unie. *Úř. věst. L 333, 9.11.2004*, s. 7—11

⁷ Přeloženo z: SIMONIAN-GINESTE, Hélène. *Fiches d'Institutions Internationales*, Paris, Ellipses Édition Marketing S.A., 2008, 195 s. ISBN 978-2-7298-3970-3

nyní jmenuje Soudní dvůr Evropské unie a skládá se ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů (Soud pro veřejnou službu má stále stejný statut a je specializovaným soudem). Nutno podotknout, že v našem jazyce se přejmenování ze Soudu prvního stupně na Tribunál jeví jako dosti výrazná změna, ale např. ve francouzském znění se Soud prvního stupně mohl doslovně přetlumočit jako Tribunál prvního stupně (*Tribunal de première instance*), kdy literatura často používala pouze zkrácené označení *Tribunal*. Z toho hlediska se změna názvu jeví jako více logická.

2. 2. Složení soudních orgánů EU

A) Složení Soudního dvora

V tomto ohledu Lisabonská smlouva nepřinesla výraznější změny. Dle čl. 19 SEU je Soudní dvůr složen z 27 soudců, přičemž každý členský stát má jednoho zástupce. Dle čl. 252 SFEU⁸ soudcům pomáhá 8 generálních advokátů. V tomtož článku je i specifikována funkce generálních advokátů, která spočívá v předkládání veřejných nestranných a nezávislých odůvodněných stanovisek ve věcech, které podle Statutu Soudního dvora⁹ vyžadují jejich účast. Stanoviska předkládaná generálními advokáty obsahují fakta případu, relevantní právní okolnosti a snaží se o podrobnou analýzu případu, dále představují návrhy rozhodnutí, nabízí i více východisek popř. odůvodnění, přičemž tato stanoviska nejsou pro soudce závazná, ovšem soudci většinou tyto názory následují.¹⁰ Lisabonská smlouva zavedla možnost zvýšení počtu generálních advokátů jednomyslným rozhodnutím Rady na žádost Soudního dvora. Jak soudci tak generální advokáti jsou jmenováni vzájemnou dohodou vlád členských států na dobu šest let a mohou být jmenováni opakovaně (čl. 19 SEU), přičemž výběr probíhá mezi osobami poskytujícími veškeré záruky nezávislosti, a které splňují všechny nezbytné požadavky k výkonu nejvyšších soudních funkcí ve svých zemích nebo jsou obecně uznávanými znalci práva (čl. 253 SFEU).

⁸ Smlouva o fungování Evropské unie (CELEX 11957 E)

⁹ Statut Soudního dvora ve znění protokolu č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie (Úř. Věst. L 221, 23.8. 2012) dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/staut_cons_cs.pdf

¹⁰ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 322 s. ISBN 978-80-7380-335-3

Výše byl zmíněn důležitý dokument a tímto dokumentem je Statut Soudního dvora EU, který je obsažen v protokolu č. 3. Dále Statut upravuje mimo jiné volbu předsedy soudu, který je volen na tři roky s možností opakované volby (v současnosti je to Vassilios Skouris).

B) Složení Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu

Stejně jako složení Soudního dvora je základní personální uspořádání nastíněno v čl. 19 SEU, kde je stanoveno, že Tribunál se skládá z nejméně jednoho soudce z každého členského státu, přičemž v čl. 254 SFEU je uvedeno, že tento počet stanovuje Statut SDEU. Tento článek dále zakotvuje požadavky na osoby soudců Tribunálu, jež jsou stejně jako u soudců Soudního dvora záruky nezávislosti a způsobilosti k výkonu vysokých soudních funkcí. Soudcům Tribunálu jsou obdobně jako soudcům Soudního dvora nápomocni generální advokáti (čl. 254 SFEU).

Specializovaný soud pro veřejnou službu se skládá ze sedmi soudců jmenovaných Radou na dobu šest let (čl. 2 příloha č. 1 ke Statutu Soudního dvora).

2.3. Pravomoci Soudního dvora Evropské unie

A) Pravomoci Soudního dvora

Pravomoci Soudního dvora se dají rozdělit na kompetence při řízení o žalobách, dále řízení o předběžné otázce a nakonec sem můžeme zařadit i jeho funkci konzultativní při udílení posudků dle čl. 218 odst. 1 SFEU, zdali je dohoda či smlouva uzavíraná mezi EU a jiným státem či organizací v souladu s unijním právem. Řízení probíhající před Soudním dvorem jsou popsána ve SFEU a dělí se na žalobu pro nesplnění povinnosti čl. 258-260 SFEU, žalobu na neplatnost čl. 263 a 264 SFEU, žalobu na nečinnost čl. 265 SFEU. Dle čl. 267 SFEU je Soudní dvůr příslušný pro řízení o předběžné otázce¹¹. Nakonec je nutno dodat, že dle čl. 256 odst. 1 SFEU funguje Soudní dvůr jako soud odvolací vůči Tribunálu.

B) Pravomoci Tribunálu a Soudu pro veřejnou službu

Kompetence Tribunálu spočívá v: „rozhodování v prvním stupni o žalobách na neplatnost (čl. 263 SFEU= ex 230 SES), o žalobách o nečinnosti (čl. 265 SFEU= ex 232 SES), o náhradě škody způsobené orgány EU nebo jejich zaměstnanci (čl. 268

¹¹ Tato problematika je podrobněji rozebrána v 5. části této práce

*SFEU = ex 235 SES),[...] a v řízení podle rozhodčích doložek podle čl. 272 SFEU =ex 238 SES, a to s výjimkou těch, které jsou podle Statutu Soudního dvora vyhrazeny ESD anebo které jsou přiděleny soudnímu senátu.*¹²

Soud pro veřejnou službu je dle čl. 1 přílohy č. 1 ke Statutu Soudního dvora kompetentní pro rozhodování sporů v prvním stupni mezi Unií a jejími zaměstnanci.

2.4. Fungování a řízení před Soudním dvorem

Soudní dvůr se při svých jednáních řídí Statutem soudního dvora¹³ a Jednacím řádem Soudního dvora¹⁴. Rozhodnutí Soudního dvora jsou závazná a dá se říci, že mají povahu precedentů.¹⁵ Dle čl. 20 Statutu má řízení před soudním dvorem dvě části, a to písemnou a ústní. Písemná část zahrnuje doručování žalob, spisů účastníků řízení a žalobních odpovědí (čl. 20 Statutu). Ústní část zahrnuje přednesení zprávy soudcem zpravodajem, slyšení zmocněnců, poradců a advokátů. V případě potřeby může být přizván k výslechu svědek nebo znalec. „*Ústní část řízení se obvykle sestává z jednoho stání, které je veřejné.*“¹⁶ Soudní dvůr rozhoduje většinou a jeho rozhodnutí jsou zveřejňována ve Sbírce rozhodnutí Soudního dvora a Tribunálu.

Soudní dvůr zasedá dle čl. 251 SFEU v senátech nebo velkém senátu, popřípadě v plénu pokud tak stanoví Statut. Senáty se skládají ze tří nebo pěti soudců a velký senát je složen ze třinácti soudců. V plénu složeném z patnácti soudců zasedá Soudní dvůr pouze ve výjimečných situacích. Tribunál stejně jako Soudní dvůr zasedá v senátech složených ze tří nebo pěti soudců. Rozhodnutím z roku 1999¹⁷ může v některých případech rozhodovat samosoudce.

¹² TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 352. ISBN 978-80-7400-333-2.

¹³ Statut Soudního dvora ve znění protokolu č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie (Úř. Věst. L 221, 23.8. 2012) dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/staut_cons_cs.pdf

¹⁴ Jednací řád Soudního dvora L 265, svazek 55, Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/tp_cs.pdf

¹⁵ Srov. část 5.1.1 *Povinnost vykládat právo EU ve smyslu v jakém jej chápe SDEU*

¹⁶ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 322 s. ISBN 978-80-7380-335-3

¹⁷ Úř. věst. L 135 ze dne 29. 5. 1999

2.5. Úloha a nezbytnost Soudního dvora Evropské unie

Již při prvním seznámením s právem Evropské unie jsou zřejmé odlišnosti mezi Evropskou unií jako nadnárodním integračním uskupením a ostatními mezinárodními organizacemi. Tyto odlišnosti se projevují hlavně v omezení státní moci členských států jejím přenesením na instituce Evropské unie. Aby mohl tento systém správně a náležitě fungovat, existují důležité zásady práva EU, které již neodmyslitelně patří k právnímu řádu Evropské unie. Právě tyto stěžejní principy definoval Soudní dvůr ve svých rozsudcích. Jedná se hlavně o tři nejdůležitější, a to jsou zásada přímého účinku evropského práva¹⁸, princip jeho nadřazenosti¹⁹ a odpovědnost státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU²⁰. Soudní dvůr také přispěl k zakotvení základní teorie o rozdělení těch pravomocí mezi členskými státy a *Společenstvím*, které nebyly dostatečně definovány v zakládajících smlouvách.²¹

Soudní dvůr ve svém rozsudku *Les Verts*²² kvalifikoval *Evropské společenství* jako společenství práva, čímž do evropského právního řádu vnáší princip právního státu (*Rule of Law*) a soulad evropské integrace s touto zásadou považuje za prvořadý. Evropská unie jako společenství práva musí splňovat tři základní podmínky: instituce EU se řídí zásadou zákonnosti, Soudní dvůr vykonává kontrolní funkci nad akty vydávanými institucemi a občané se mohou před soudem domáhat svých práv vyplývajících z unijního právního řádu.

*„Prvotním smyslem soudního systému Evropské unie je dodržování právního řádu unie jako základní podmínky pro její existenci, kde mu je tato úloha svěřena smlouvami a spočívá v zajišťování a dodržování práva.“*²³ Nutno ovšem podotknout,

¹⁸ Rozsudek Soudního dvora z 5. 2. 1963 NV *Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos* proti Nederlandse administratie der belastingen C-26/62 dostupné z: <http://1url.cz/YWc0>

¹⁹ Rozsudek Soudního dvora z 15. 7. 1964 *Flaminio Costa v. E.N.E.L.* C-6/64 dostupné z: <http://1url.cz/rWcS>

²⁰ Rozsudek Soudního dvora z 19. 11. 1990 *Andrea Francovich a Daniela Bonifaci v. Italská republika* C-6/90 a C-9/90. Dostupné z: <http://1url.cz/IWYF>

²¹ Přeloženo z: MANIN, Philippe. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Les effets des juridictions européennes* [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

²² Rozsudek Soudního dvora z 23. 4. 1986 *Les Verts v. Evropský parlament.* C-294/83. Dostupné z: <http://1url.cz/6Wnr>

²³ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 346. ISBN 978-80-7400-333-2

že ustanovení primárních a sekundárních norem nejsou dokonalá a SDEU v tomto ohledu zastává velmi důležitou roli při vyplňování mezer v právním řádu EU. Pro překonávání mezer v zakládajících smlouvách, SDEU ujasňuje a utváří obecné právní zásady. Úlohou SDEU tedy není pouze zajišťování dodržování práva, ale také jeho sjednocování. Tento systém by nebyl efektivní, pokud by SDEU zastával pouze úlohu poradní, a jeho rozhodnutí by nebyla právně závazná. Proto jsou všechna rozhodnutí SDEU závazná, a nově přistupující státy jsou automaticky vázány jurisdikcí Soudního dvora.²⁴

Vzhledem k tomu, že SDEU dbá na jednotné dodržování a provádění unijního práva, a to jak členskými státy, tak i samotnými institucemi EU, můžeme v této soudní instituci spatřovat podobnost s Ústavním soudem. Role Ústavního soudu např. v České republice je znakem demokratického státu, kdy Ústavní soud dohlíží nad dodržováním ústavnosti a základních lidských práv. Stejně tak SDEU dbá na dodržování zakládajících Smluv a dohlíží na jejich jednotnou interpretaci. SDEU je také nadále příslušný pro řešení sporů mezi členskými státy a v této rovině na něj lze spíše nahlížet jako na soud mezinárodní, ovšem na rozdíl od jiných mezinárodních soudů, jsou jeho rozhodnutí závazná a účastníci sporu přistupují k soudnímu řízení obligatorně tj. v řízení před SDEU nezávisí na vůli žalovaného státu, zdali bude souhlasit s řízením. SDEU také poskytuje ochranu před veřejnou mocí ostatních institucí EU a v této rovině v něm můžeme spatřovat obdobu ke správnímu soudnictví.

Sama Evropská unie má velmi výjimečnou podobu nadnárodní organizace naprosto se lišící od jakýchkoli jiných organizací činných v mezinárodním právu, proto je samozřejmostí, že i úloha Soudního dvora EU je naprosto odlišná od jakýchkoli jiných mezinárodních soudních dvorů. Pokud Evropská unie směřuje k dalšímu prohlubování evropské integrace a nadále se bude snažit o unifikaci různých právních odvětví členských států s odlišnou kulturou, je existence Soudního dvora s širokými pravomocemi naprosto nezbytná, protože kdo jiný může rozhodovat spory, chránit občany a bdít nad dodržováním práva, než soudní orgán.

²⁴ Přeloženo z: SIMONIAN-GINESTE, Hélène. *Fiches d'Institutions Internationales*, Paris, Ellipses Édition Marketing S.A., 2008, 189 s. ISBN 978-2-7298-3970-3

2.6. Společná snaha soudů EU a soudů členských států o řádné a jednotné provádění a výklad práva EU

Jak již bylo řečeno, soudní systém Evropské unie je systémem jedinečným, který není založen na hierarchické nadřazenosti a podřazenosti, ale vyznačuje se vztahem kooperace mezi národními soudy a soudními orgány EU. Obecné soudy členských států musí efektivně uplatňovat normy unijního práva. Tato efektivita spočívá v neaplikaci národního právního předpisu vnitrostátním soudem v případě jeho nesouladu s právem unijním. Tento stěžejní princip byl definován v rozsudku *Simmenthal*²⁵. Soudní dvůr v tomto rozsudku zdůrazňuje povinnost využívat ustanovení Evropské unie, která jsou přímým pramenem práv a povinností, „*kdy tato povinnost se vztahuje na každý soud, který jako orgán členského státu má za úkol chránit ta práva, jež komunitární právo jednotlivcům poskytuje.*“²⁶

„*Nedostatkem tohoto systému spolupráce je obrovská pluralita vnitrostátních soudců, která může vést k více rozdílným interpretacím právních norem EU. Existuje zde riziko, že každý stát bude komunitární právo vnímat a aplikovat rozdílným způsobem a tomuto riziku je třeba předcházet.*“²⁷ Nástrojem jak zabránit této diverzifikaci je institut předběžné otázky a ustálená judikatura Soudního dvora, která tvoří rámec pro jednotný výklad a provádění unijního práva. Soudní dvůr ovšem svou judikaturou dokazuje i základní roli národních soudních mechanismů, díky nimž může být unijní právo účinně prováděno. „*Například kombinace principu přímého účinku a přednosti unijního práva, umožňuje vnitrostátním soudům členských států plně aplikovat komunitární právo.*“²⁸

Dále je to právě soudní spolupráce, jež výrazným způsobem posiluje národní jurisdikci, která významně přispívá k budování právního řádu Evropské unie.²⁹

²⁵ Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77 Dostupné z: <http://1url.cz/fWc5>

²⁶ Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77 Citace převzata z: TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 226. ISBN 80-7201-337-8.

²⁷ Přeloženo z: MANIN, Philippe. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Les effets des juridictions européennes* [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

²⁸ Praktický průvodce komunitárním právem. In: *D/2000/8965/1* [online]. 2001 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.cak.cz/files/181/BA_01_Z1.pdf

²⁹ Přeloženo z: COURTON, Laurent. *Droit de l'Union Européenne*. Paris: Dalloz, 2011, s. 91-92. ISBN 978-2-247-10593-9

Posudek Soudního dvora z roku 2011³⁰ vysvětluje, že soudní spolupráce je: „*přímá spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy, v jejímž rámci se tyto soudy úzce podílejí na správném použití a jednotném výkladu práva Unie, jakož i na ochraně práv přiznaných tímto právním řádem jednotlivcům.*“

Právo EU v dnešní době zasahuje do mnoha právních odvětví, a proto je nezbytné, aby vnitrostátní soudy toto právo aplikovaly. S aplikací práva také jistojistě souvisí i jeho výklad. Každý soudce si musí právní předpis vykládat nejen dle jeho jazykového vyznění, ale i v jeho kontextu, historické souvislosti a jeho účelu a právním smyslu (jazykový výklad, systematický výklad, historický výklad a teleologický výklad). „*Z relevantní judikatury ESD jakož i z relevantní odborné literatury lze dovozovat, že ESD používá při výkladu komunitárního práva především těchto čtyř výše zmíněných metod výkladu.*“³¹ Pro případy, kdy má vnitrostátní soud pochybnosti o výkladu unijního práva slouží institut předběžné otázky, o kterém bude podrobněji pojednáno dále. Judikatura Soudního dvora koriguje tento výklad unijního práva, dává návody jak výklad provádět a své judikáty opírá o základní principy evropského práva, o které se musí opírat i národní soudy. Například při interpretacích směrnic Soudní dvůr na vnitrostátní soudy klade požadavek, aby při uplatňování vnitrostátního práva, ať již bylo účinné před, nebo po přijetí směrnice, vykládaly vnitrostátní právo ve smyslu a světle směrnice a v souladu s jejím účelem.³² Co se dále týče směrnic, musí každý členský stát přijmout v rámci svého právního řádu veškerá nezbytná opatření, aby došlo k úplnému provedení směrnic v souladu s jejich cílem.³³ Jak je tedy obecně známo, je povinností členského státu zajistit implementaci směrnice do vnitrostátního právního řádu a popřípadě odstranit právní předpisy, které jsou v rozporu se směrnicí a naopak povinností vnitrostátních soudců je směrnice a jiné unijní předpisy aplikovat v souvisejících případech, ale i vykládat vnitrostátní právo konformně nejen se zmíněnými směrnicemi, ale i s celým unijním právním řádem. „*Na závěr je*

³⁰ Posudek Soudního dvora č. 1/09 z 8.3.2011. dostupné z: <http://1url.cz/BWY2>

³¹ KRÁL, R. Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. Praha: C.H. Beck, 2003. 56 s. ISBN 80-7179-799-5

³² Rozsudek Soudního Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentacion, C-106/89. dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61989J0106&lg=fr

³³ Rozsudek Soudního dvora z 10. 4.01984 Von Colson a Kaman v. Land Nordrhein-Westfalen, C-14/83. dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=fr&numdoc=61983CJ0014

možno uvést, že shrnující a velmi výstižný návod národním soudům, jak postupovat při výkladu komunitárních právních předpisů, vyplývá z rozsudku ESD ve věci CILFIT (C-283/81).“³⁴

³⁴ KRÁL, R. Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. Praha: C.H. Beck, 2003. 56 s. ISBN 80-7179-799-5

3. Vnitrostátní soudce jako soudce práva EU

Moc soudní je nezbytnou složkou každého demokratického státu. Bez soudních orgánů by nemohlo být vnitrostátní právo řádně vykonáváno a občané by se nemohli domáhat svých práv. Ovšem každý členský stát má jiný historický vývoj a je založen na různých tradicích a hodnotách. Nejmarkantnějším je tento rozdíl mezi kontinentálními právními systémy a systémy anglosaskými.

S přistoupením do Evropské unie každý stát zároveň přistupuje nejen k základajícím smlouvám *Společenství* a přijímá sekundární právní předpisy vydávané EU, ale také vstupuje do evropské ekonomické hospodářské integrace a zároveň přijímá i judikaturu Soudního dvora a jím určované principy. Rozšiřuje se tak právní řád každého státu a s tímto bezprostředně souvisí i rozšiřování materie, s níž musí pracovat vnitrostátní soudy. S přistoupením k Evropské unii se z národního soudce stává i soudce unijního práva, který musí aplikovat a znát právo EU. Tento nový systém přijímají všechny členské státy bez ohledu na historický vývoj či rozdílný právní systém. Ovšem každý právní řád se s tímto vypořádává jinak.

3.1. Postoj Českého Ústavního soudu

Jak bylo naznačeno výše, postoje Ústavních soudů členských států k unijnímu právu jsou komplikované. Je obecně známé, že vnitrostátní Ústavní soudy členských států se odmítají vyjadřovat k evropskému právu a stejně tak se vzdávají veškerých kompetencí pro zajišťování dohledu nad dodržováním unijního práva.³⁵ Co se týče českého Ústavního soudu, vyjádřil se k tomuto problému ve svém slavném nálezu Cukerné kvóty III³⁶, kde uznává omezení pravomocí vnitrostátních orgánů ve prospěch orgánů společenství a zároveň odvozuje, že: „s tímto omezením pravomocí nutně souvisí i omezení volnosti členských států určovat vnitrostátní účinky komunitárního práva, neboli že, s přenesením některých pravomocí na ES je spojen i zánik volnosti České republiky určovat vnitrostátní účinky komunitárního práva, které se odvozují v oblastech, v nichž k tomuto přenosu došlo, přímo z komunitárního práva.“ „Ústavní soud ČR tak částečně ‚europizoval‘ Ústavu ČR,

³⁵ Přeloženo z: DORD, Olivier. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Systèmes juridiques nationaux et cours européennes : de l'affrontement à la complémentarité ?* [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04, Cukerné kvóty III

*uznáním smluvní nadřazenosti práva ES/EU nad vlastním ústavním systémem a přitom výhradou vlastní ústavy vůči potenciálně ohrožené suverenitě.*³⁷

Ústavní soud se dále vyjadřoval k právu EU v nálezu i v souvislosti s přezkumem Lisabonské smlouvy³⁸, kdy Ústavní soud konstatuje, že „*pokud stát přenáší určité své pravomoci na jiné nadnárodní instituce a tím zároveň dobrovolně sám omezí svou svrchovanost, může to zároveň znamenat posílení svrchovanosti ve společném postupu integrovaného celku společenství.*“ Dále v tomto nálezu Ústavní soud zdůrazňuje, „*že čl. 10a ovšem nemůže být použit k neomezenému přenosu svrchovanosti, a že tedy nelze přenést pravomoci, jejichž přenesením by byl dotčen čl. 1 odst. 1 Ústavy a nebylo by pak možné nadále hovořit o České republice jako svrchovaném státu.*“ Dá se tedy říci, že z rozhodnutí Ústavního soudu, jejichž předmětem je unijní právo lze vyčíst, že Ústavní soud zcela nesjednotil svůj náhled na právo EU, a to by mohl vést k nejednosti v jeho dalších nálezech.³⁹

3.2. Role vnitrostátního soudce při prosazování a aplikaci práva

Vnitrostátní soudci jsou povinni v každém případě zkoumat nejen vnitrostátní právní předpisy, ale i předpisy unijního práva. Účastníci sporu stejně tak mohou navrhnout použití předmětného unijního předpisu v případě, že vnitrostátní soudce opomene unijní předpis použít.

Evropský soudní systém by pravděpodobně nemohl být prováděn jinak, než stávajícím způsobem, a to tak že národní soudci se stanou zároveň soudci evropského práva. Dle stěžejních rozhodnutí Soudního dvora, právní řád evropské unie se vyplývá z autonomního zdroje⁴⁰ a je nezávislý na členských státech.⁴¹ Tento nový a nezávislý právní řád musí disponovat podobnými mechanismy, jakými disponují národní právní řády, tedy účinnými nástroji pro jeho ochranu. Tyto mechanismy nalezneme v zakládajících smlouvách i ve stěžejních judikátech Soudního dvora.

³⁷ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 54 s. ISBN 978-80-7380-335-3.

³⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008 sp.zn.Pl. ÚS 19/08

³⁹ Srov: ČELADNÍK, Filip. Pozitivní vliv práva Evropské unie na český právní řád. *Epravo.cz* [online]. 2009, č. 56659 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozitivni-vliv-prava-evropske-unie-na-cesky-pravni-rad-56659.html>

⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora z 15. 7. 1964 Flaminio Costa v. E.N.E.L. C-6/64 dostupné z: <http://1url.cz/rWcS>

⁴¹ Rozsudek Soudního dvora z 5. 2. 1963 Van Gend & Loos. C-26/62. Dostupné z: <http://1url.cz/UWYW>

Ovšem samotné právní předpisy a judikáty by nestačily pro účinné fungování evropského práva, a proto, jak již bylo nastíněno výše, je vkládána povinnost na bedra národních soudců, jejichž úkolem je mimo jiné i aplikace a ochrana unijního práva. Národní soudci používají ve své činnosti zakládající smlouvy, sekundární právní předpisy a judikáty Soudního dvora, a dále se mohou inspirovat z odborné literatury (jak se například inspiroval i Ústavní soud v nálezu Cukerné kvóty III.). Evropská unie ovšem sama musí poskytovat národním jurisdikcím nástroje, jejichž prostřednictvím se národní soudci s unijním právním řádem seznámí (např. reflexe vydávané SDEU, které slouží jako rychlé informace o právním vývoji, jenž se vztahuje k otázkám práva unie, nebo další publikace Soudního dvora *Les juridiction des états membres de l'Union européenne*⁴², popisující jednotlivé soudní systémy fungující v členských státech, a dále to jsou příručky a praktičtí průvodci, povětšinou vydávané Evropskou komisí – např. *Praktický průvodce komunitárním právem*⁴³). Nicméně s tím vším souvisí i kladení vyšších odborných požadavků na samotné soudce. Je třeba, aby národní soudci byli dobře proškolení v oblasti evropského práva a osvojili si základní principy a zásady, na kterých je evropská integrace vybudována. Další nezbytnou vlastností národního soudce, jako soudce evropského práva, je znalost stěžejních jazyků, ve kterých jsou vydávány judikáty Soudního dvora. Může vyvstat například potřeba, aby vnitrostátní soudce pracoval s rozsudkem Soudního dvora, který prozatím není přeložen do národního jazyka a v této situaci je samozřejmě nezbytné, aby jej soudce dokázal sám interpretovat.

3.3. Rozšíření pravomoci vnitrostátních soudců Soudním dvorem EU

Z předchozího výkladu je evidentní, že přistoupením do Evropské unie se rozšířil okruh povinností, které vykonávají vnitrostátní soudci členských států. V souvislosti s tímto rozšířením povinností se pojí i rozvinutí pravomocí národních soudců. Je to právě SDEU, kdo značně obohacuje agendu národních soudů a i on sám ve svých rozsudcích na ně přenáší nové povinnosti a pravomoci. Následující

⁴² *Les juridiction des états membres de l'Union européenne*, vydáno Soudním dvorem v roce 2009. dostupné z: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-11/qd7707226frc.pdf>

⁴³ *Praktický průvodce komunitárním právem*. In: *D/2000/8965/1* [online]. 2001 [cit. 2013-02-04].50s. Dostupné z: http://www.cak.cz/files/181/BA_01_Z1.pdf

výklad bude věnován podrobnější analýze čtyř judikátů Soudního dvora, které významně přispěly k rozvinutí vnitrostátní soudní agendy.

A) **Rozsudek Soudního dvora C-106/77 Simmenthal**⁴⁴

Společnosti Simmenthal zabývající se dovozem hovězího masa, byla uložena pokuta podle italského vnitrostátního řádu. Společnost se domnívala, že uložení této pokuty je v rozporu s unijním právem (tehdejším *komunitárním*) o volném pohybu zboží a podala žalobu k soudu, proti rozhodnutí o zaplacení pokuty. Italský soud Pretore de Susa po zahájení řízení položil Soudnímu dvoru předběžnou otázku, zda uložení pokuty je v souladu s právem tehdejšího Společenství. Soudní dvůr dovedl, že kontrola nebyla provedena a pokuta nebyla uložena v souladu s *komunitárním právem*. Společnost Simmenthal z tohoto důvodu požadovala od státní italské finanční správy navrácení zaplacené částky, ovšem tato italská instituce navrácení odmítla. Z důvodu, že posouzení neaplikovatelnosti národního práva pro rozpor s unijním právem je otázkou ústavnosti, jejíž zodpovězení přísluší výlučně ústavnímu soudu.⁴⁵ Došlo tedy k tomu, že Pretore de Susa se celou záležitostí opět zabýval a předložil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky.

V tomto případě dochází ke střetu práva EU s později vydaným právním předpisem členského státu *Společenství*. Italský soud položil Soudnímu dvoru otázku, zdali je v případě rozporu unijního práva s pozdějšími vnitrostátními ustanoveními třeba považovat rozporná vnitrostátní ustanovení za nepoužitelná, aniž by soudní orgán vyčkával rozhodnutí o odstranění rozporného předpisu vnitrostátním zákonodárcem či jinými ústavními orgány. Druhá předběžná otázka se jeví jako bezpředmětná, neboť se vztahovala na situaci, ve které by Soudní dvůr vyžadoval vyčkání vnitrostátního soudu na zrušení rozporného právního předpisu zákonodárným nebo ústavním orgánem.

Otázky předložené se tedy vztahují k přímé použitelnosti unijního práva. Soudní dvůr zde judikoval hned několik významných principů, bez kterých si dnes unijní právo nedovedeme představit. V první řadě, zde Soudní dvůr v bodu 14 tohoto

⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77 Dostupné z: <http://1url.cz/fWc5>

⁴⁵ LYČKA, M., B. KUNZ a K. ŠLÉGRVÁ. *KOMENTOVANÁ ROZHODNUTÍ SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE*. Praha: Linde Praha, 2010. 22 s. ISBN 978-80-7201-812-3.

rozsudku vysvětluje význam přímé použitelnosti unijního práva, tím že: „*pravidla práva Společenství musí působit plně a jednotným způsobem účinky ve všech členských státech od svého vstupu v platnost a po celou dobu platnosti.*“ Dále soud logicky odvozuje v bodu 18 rozsudku, že „*uznání jakékoli právní účinnosti vnitrostátních zákonů, které zasahují do oblasti, v níž Společenství vykonává legislativní pravomoc, by znamenalo popření efektivního charakteru závazků bezpodmínečně a neodvolatelně přijatých členskými státy na základě Smlouvy, a zpochybnilo by tak samotné základy Společenství.*“

V další části Soudní dvůr vyzdvihuje důležitost vnitrostátního soudce jako soudce unijního práva a to zejména těmito ustanoveními:

1. Každý soudce „*který má v rámci své pravomoci, jakožto orgán členského státu, za úkol chránit práva poskytnutá jednotlivcům právem Společenství.*“⁴⁶
2. „*Užitečný účinek institutu předběžné otázky by byl oslaben, pokud by soudci bylo zabráněno použít právo Společenství okamžitě a v souladu s judikaturou Soudního dvora.*“⁴⁷
3. „*Každý vnitrostátní soudce,[...], má povinnost plně používat právo Společenství a chránit práva, které toto právo poskytuje, tím, že ponechá nepoužité jakékoli ustanovení vnitrostátního zákona, které by případně bylo s právem Společenství v rozporu.*“⁴⁸
4. „*Vnitrostátní soudce má povinnost zajistit plný účinek těchto norem podle potřeby i tak, že ze své vlastní pravomoci ponechá nepoužité jakékoli odporující ustanovení vnitrostátního zákonodárství, aniž by musel žádat nebo čekat na předchozí odstranění tohoto ustanovení legislativní cestou nebo jakýmkoli jiným ústavním postupem.*“⁴⁹

⁴⁶ Bod 16 Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77

⁴⁷ Bod 20 Rozsudku Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77

⁴⁸ Bod 21 Rozsudku Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77

⁴⁹ Bod 26 Rozsudku Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77

Z těchto čtyř bodů lze vyvodit, jak rozsáhlý význam spatřuje Soudní dvůr ve fungování vnitrostátních soudů jako soudů práva Evropské unie. Soudní dvůr tak ve vnitrostátním soudci vidí velmi důležitý článek vůbec celého fungování Evropské unie, vzhledem k tomu, že vnitrostátní soudce má povinnost zajišťovat plný účinek unijních norem. Díky tomu, že je pouze na uvážení soudce, aby posoudil slučitelnost či rozpor vnitrostátních právních předpisů a unijních předpisů, jsou tím značně rozšířeny jeho pravomoci. Ruku v ruce s tím ale jde velká zodpovědnost národního soudce, který musí pečlivě zkoumat rozpory a v závěru tak i rozhodnout o případné neaplikaci národního práva. Každý vnitrostátní soudce si musí být vědom této zodpovědnosti a povinnosti a řádně ji vykonávat, aby nedošlo k ohrožení práv, a to jak práv vnitrostátních, tak práv zaručených unijním řádem. Tento rozsudek je právě z výše popsaných důvodů shledáván jako stěžejní pro činnost vnitrostátních soudců.

B) Rozsudek Soudního dvora C-213/89 Factortame⁵⁰

Případ Factortame je známý hlavně jako Factortame III., který byl spojen s případem Brasserie du Pêcheur⁵¹, kdy se v tomto spojeném řízení jednalo hlavně o náhradu škody. Pro studium rozšíření pravomocí a povinností vnitrostátních soudců, je ovšem tento konečný rozsudek méně podstatný, a proto bude další výklad zaměřen pouze na rozsudek ve věci C-213/89. Jednalo se o to, že společnost Factortame měla za to, že nově přijatý britský zákon je v rozporu s unijním právem, a z toho důvodu podala žádost o soudní přezkum slučitelnosti britského právního předpisu s unijním právem (tehdejším právem Společenství) a dále žádala o nařízení předběžného rozhodnutí pro celé období, během kterého nebude s konečnou platností rozhodnuto o její žádosti o soudní přezkum. Případ byl původně rozhodován Divisional Court Queen's Bench Division, ale po odvolání proti jeho rozhodnutí od Secretary of State for Transport, se případem dále zabýval House of Lords, který podával předběžnou otázku k Soudnímu dvoru ohledně toho „*zda vnitrostátní soud, který se ve sporu týkajícím práva společenství domnívá, že jedinou překážkou, která*

⁵⁰ Rozsudek Soudního dvora z 19. 6. 1990 ve věci The Queen a Secretary of State for Transport, na žádost: Factortame Ltd. a dalších. C-213/89. Dostupné z: <http://lurl.cz/tWcO>

⁵¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5.3.1996 ve spojených věcech Brasserie du Pêcheur SA v. SRN a the Queen v. Secretary of State for Transport, ex. Parte : Factortame Ltd. C-46/93 a 48/93. dostupné z : <http://lurl.cz/9WjH>

se staví proti tomu, aby nařídil předběžné opatření, je pravidlo vnitrostátního práva, musí od použití tohoto pravidla upustit.“

Soudní dvůr ve svém rozhodnutí několikrát poukázal na rozsudek *Simmenthal*⁵² (hlavně na to, že ustanovení vnitrostátního právního řádu, která mají za následek oslabení účinnosti *práva Společenství*, by byla neslučitelná s povahou *práva Společenství*). Dále soudní dvůr k tomuto v rozsudku *Factortame* dodává:

1. *„že plná účinnost práva Společenství by byla stejně tak oslabena, jestliže by pravidlo vnitrostátního práva mohlo zabránit [...] nařídít soudu předběžné opatření za účelem zajištění plné účinnosti soudního rozhodnutí, které má být vydáno ohledně existence práv dovolávaných podle práva Společenství.“*⁵³
2. *„Účinek institutu předběžného opatření by byl oslaben, pokud by vnitrostátní soud, který přeruší řízení do té doby, než Soudní dvůr odpoví jeho předběžnou otázku, nemohl nařídít předběžné opatření, dokud nevydá své rozhodnutí na základě odpovědi Soudního dvora.“*⁵⁴
3. *„Právo Společenství musí být vykládáno v tom smyslu, že domnívá-li se vnitrostátní soud, kterému je předložen spor týkající se práva Společenství, že jedinou překážkou, která brání tomu, aby nařídil předběžné opatření, je pravidlo vnitrostátního práva, musí od použití tohoto pravidla upustit.“*⁵⁵

V tomto rozsudku opět spatřujeme rozšíření pravomocí vnitrostátního soudce upustit od použití vnitrostátního předpisu, ve kterém shledává překážku pro nařízení předběžného opatření. Znamená to, že vnitrostátní soudce rozhoduje o neaplikaci nejen hmotněprávních předpisů, ale i předpisů procesního práva. V tomto případě Soudní dvůr tedy poprvé svěřil národnímu soudci pravomoc nařídít předběžné opatření na prozatímním základě, aby zajistil úplný účinek unijního práva. Dále

⁵² Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77
Dostupné z: <http://1url.cz/fWc5>

⁵³ Bod 21 Rozsudku Soudního dvora z 19. 6. 1990 ve věci *The Queen a Secretary of State for Transport*, na žádost: *Factortame Ltd.* a dalších. C-213/89

⁵⁴ Bod 22 Rozsudku Soudního dvora z 19. 6. 1990 ve věci *The Queen a Secretary of State for Transport*, na žádost: *Factortame Ltd.* a dalších. C-213/89

⁵⁵ Bod 23 Rozsudek Soudního dvora z 19. 6. 1990 ve věci *The Queen a Secretary of State for Transport*, na žádost: *Factortame Ltd.* a dalších. C-213/89

v tomto rozsudku shledáváme, že Soudní dvůr se snaží o to, aby vnitrostátní soudce opravdu ve všech případech, kdy má pocit rozpornosti dvou právních řádů, vnitrostátní právní řád opravdu nepoužíval. Tento rozsudek je jen dalším důkazem, toho že Soudní dvůr ve vnitrostátních soudcích opravdu spatřuje základní článek pro skutečnou a účinnou funkci unijního práva.

C) Rozsudek Soudního dvora C-462/99 Connect Austria⁵⁶

V tomto řízení se jednalo o spor mezi Connect Austria (telekomunikační společnost) a Telekom-Control Kommission (Telekomunikační kontrolní úřad), kdy se společnost Connect Austria chtěla odvolat proti rozhodnutí Telekomunikačního kontrolního úřadu. Směrnice Rady č. 90/387 v čl.5a(3)⁵⁷ uvádí, že členský stát by měl zajistit odpovídající mechanismus, který by poskytl účastníkovi v řízení, zakončeným rozhodnutím státního kontrolního úřadu, aby měl právo a možnost se proti takovému rozhodnutí odvolat k nezávislému orgánu. Dle rakouského ústavního zákona má pravomoc rozhodovat o rozhodnutích administrativních úřadů Správní soud (Verwaltungsgerichtshof), ovšem v dalších ustanoveních jsou uvedeny případy, kdy tento soud nemá pravomoc v takovýchto případech rozhodovat, kdy v čl. 133(4) rakouského ústavního zákona se jedná i o vyloučení pravomoci rozhodovat o rozhodnutích vydaných Telekomunikačním kontrolním úřadem. Společnost Connect Austria se z logického důvodu odvolala ke Správnímu soudu, kterému ovšem z Ústavy vyplývala nemožnost rozhodnout o takovém odvolání. Z toho důvodu podal Správní soud předběžnou otázku k Soudnímu dvoru.

Otázka Správního soudu směřovala k zjištění, zdali: „zminěný článek směrnice č. 90/387 má přímý účinek, a z toho důvodu se stává ústavní ustanovení o vyloučení pravomoci Správního soudu rozhodovat o odvoláních proti rozhodnutím Telekomunikačního kontrolního úřadu neaplikovatelným a Správní soud sám sebe

⁵⁶ Rozsudek Soudního dvora z 22.5. 2003 ve věci Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH v. Telekom-Control-Kommission, en présence de Mobilkom Austria AG. C-462/99. Vzhledem k tomu, že zmíněný rozsudek není v současné době k dispozici v českém znění pokusila jsem se sama o přeložení důležitých částí z: http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&lg=fr&numdoc=61999CJ0462

⁵⁷ Council Directive 90/387/EEC of 28 June 1990 on the establishment of the internal market for telecommunications services through the implementation of open network provision. Official Journal L 192 , 24/07/1990 P. 0001 - 0009

*tak prohlásí kompetentním pro řízení ve věci odvolání Connect Austria proti dotčenému rozhodnutí.*⁵⁸

Soudní dvůr v rozsudku několikrát odkazoval na ustálenou judikaturu, že je věci každého právního řádu členského státu určit, který soudní orgán bude kompetentní pro rozhodování sporů vyplývajících z unijního práva, a že každý členský stát je odpovědný za zajištění účinné ochrany práv vyplývajících z unijních právních předpisů.⁵⁹

Dále odkazoval i na další judikáty týkající se problematiky neaplikaci vnitrostátního práva v případě rozporu s unijním právem jako např. C-91/92 Faccini Dori⁶⁰ či Engelbrecht⁶¹.

*V závěru soudní dvůr stanovil, že „aby mohlo dojít k účinné ochraně práv jednotlivců, národní soud musí určit, zdali příslušná ustanovení vnitrostátního práva poskytují jednotlivcům právo na odvolání proti rozhodnutím státních kontrolních úřadů, tak aby bylo uspokojeno zmíněné ustanovení Směrnice č. 90/387. Pokud vnitrostátní právo nelze použít v souladu s požadovanými ustanoveními Směrnice, musí národní soud uspokojit požadavky unijního práva a stát se tak kompetentním pro řízení o odvolání proti státnímu kontrolnímu úřadu, i přesto pokud takováto pravomoc národního soudu byla vyloučena vnitrostátním právem. V takovém případě národní soud má povinnost neaplikovat takové vnitrostátní ustanovení.*⁶²

⁵⁸ Ve francouzském znění rozsudku Connect Austria – bod 27: Dans ce contexte, le Verwaltungsgerichtshof se demande si, eu égard l'article 5 bis, paragraphe 3, de la directive 90/387 a un effet direct, de sorte qu'il devrait écarter l'article 133, paragraphe 4, du B-VG et se déclarer compétent pour connaître du recours de Connect Austria contre la décision litigieuse.

⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora z 9.7.1985 Piercarlo Bozzetti v. Invernizzi SpA a Ministro del tesoro. C-179/84. Dostupné z: <http://1url.cz/Jiie>

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora z 14.7.1994 - Faccini Dori - C-91/92, dostupné z: <http://1url.cz/8Ws0>.

⁶¹ Rozsudek Soudního dvora z 26.10. 2000 ve věci Rijkdienst voor Pensioenen proti Robertu Engelbrechtovi. C-262/97. Dostupné z: <http://1url.cz/eiiQ>

⁶² Ve francouzském znění rozsudku Connect Austria – bod 42: Dès lors, il convient de répondre à la première question préjudicielle que les exigences d'une interprétation du droit national conforme à la directive 90/387 et d'une protection effective des droits des justiciables imposent aux juridictions nationales de vérifier si les dispositions pertinentes de leur droit national permettent de reconnaître aux justiciables un droit de recours contre les décisions de l'autorité réglementaire nationale qui répondent aux critères de l'article 5 bis, paragraphe 3, de la directive 90/387. Si une application du droit national conforme aux exigences de l'article 5 bis, paragraphe 3, de la directive 90/387 n'est pas possible, une juridiction nationale répondant auxdites exigences qui serait compétente pour connaître des recours contre les décisions de l'autorité réglementaire nationale si elle ne se heurtait pas à une disposition du droit national excluant explicitement sa compétence, telle que celle en cause au principal, a l'obligation de laisser celle-ci inappliquée.

Z rozsudku Connect Austria je patrné, že Soudní dvůr tak vytvořil novou kompetenci ohledně nápravného prostředku proti státním kontrolním úřadům nejen ve prospěch rakouských soudů, ale dá se říci i ve prospěch všech soudů, které takovýto nápravný prostředek nebudou mít zakotveny ve svém vnitrostátním právu. Soudní dvůr tedy nerozšiřuje pravomoci národních soudů jen o jejich obohacování novými právními předpisy, ale výslovně jim i uděluje možnost rozhodovat v řízeních, která jsou zakotvena v unijním právu. Členský stát tato řízení ve svém vnitrostátním právu upravena nemá. Tím, že jednotlivec neměl možnost podat odvolání proti rozhodnutí státního kontrolního úřadu, byla omezena i jeho možnost domáhat se ochrany svých práv. Soudní dvůr v tomto případě podpořil práva jednotlivce na úkor ústavních předpisů. Je tedy evidentní, že Soudní dvůr funguje i jako obvyklý národní soud tím, že se snaží poskytovat ochranu právům jednotlivců, která jim plynou z práva unijního.

D) Rozsudek Soudního dvora C-314/08 Filipiak⁶³

V tomto případě se jednalo o případ, kdy polský státní příslušník K. Filipiak vykonával hospodářskou činnost v Nizozemsku, kde odváděl příslušné pojistné na sociální zabezpečení a pojistné na zdravotní pojištění. K. Filipiak z tohoto důvodu žádal o snížení své daňové povinnosti v Polsku. Polské ředitelství daňové správy shledalo jeho žádost jako neopodstatněnou z hlediska vnitrostátního práva. K. Filipiak se z tohoto důvodu obrátil na vnitrostátní polský soud. V téže době také probíhalo řízení u polského Ústavního soudu o neslučitelnosti dotčeného polského daňového předpisu s unijním právem. Ústavní soud rozhodl, že polský právní předpis dotýkající se této daňové povinnosti je v rozporu s unijním právem, ale rozhodl o odložení dne, k němuž ustanovení, jež prohlásí za protiústavní, pozbudou veškerou závaznou povahu, na den jiný než je den vyhlášení uvedeného nálezu. Polský soud, který rozhodoval případ K. Filipiaka položil Soudnímu dvoru dvě předběžné otázky. První se týkala výkladu článků 43 a 49 SES (současné čl. 49 a 56 SFEU). Druhá předběžná otázka směřovala k zjištění, *„zda-li zásada přednosti práva Společenství musí být vykládána v tom smyslu, že tyto zásady mají přednost před ustanovením práva obsažených v některých člancích polské Ústavy, kdy na základě těchto*

⁶³ Rozsudek Soudního dvora z 19. 11. 2009 ve věci K. Filipiak v. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu. C-314/08. Dostupné z: <http://1url.cz/PWcX>

ústavních článků došlo k odkladu vykonatelnosti nálezu Ústavního soudu.“ Z logického hlediska se této práci bude týkat pouze stanovisko Soudního dvora k druhé otázce. Soudní dvůr odvodil, že podstatou druhé předběžné otázky je zodpovězení „*zda-li z principu přednosti práva vyplývá pro vnitrostátní soud povinnost použít právo Společenství a nepoužít sporná vnitrostátní ustanovení v rámci jím rozhodovaného sporu, nezávisle na nálezu vnitrostátního ústavního soudu, který rozhodl o odkladu dne pozbytí závazné povahy ustanovení, o nichž rozhodl, že jsou protiústavní.*“

Soudní dvůr při řešení této předběžné otázky poukázal opět na rozsudek Simmenthal⁶⁴ a na další jeho rozsudky, zejména na IN.CO.GE'90⁶⁵, kde sám Soudní dvůr judikoval, že v případě neslučitelnosti vnitrostátního právního řádu s unijním právem nemá za důsledek nicotnost vnitrostátního právního předpisu, vnitrostátní soud pouze v takové situaci vyloučí použití této vnitrostátní normy. Dále se vyjádřil, že vnitrostátní soud má povinnost nepoužít vnitrostátního právního předpisu v případě neslučitelnosti s právem *Společenství*, a to bez ohledu na jakýkoli náleží vnitrostátního ústavního soudu, kterým bylo např. rozhodnuto o odkladu dne, k němuž rozporná vnitrostátní úprava pozbývá platnosti.

Soudní dvůr zde judikuje, že národní soudce není vázán rozhodnutími ústavních soudů o jakýchkoli odloženích pozbytí účinnosti národních norem. Vzhledem k tomu, že se polský vnitrostátní soud výslovně dotazoval na to, zda-li zásada přednosti unijního práva, znamená, že má i přednost před ústavním ustanovením a Soudní dvůr dovodil, že vnitrostátní soudce může jednat bez ohledu na nálezy ústavního soudu o odložení, dá se z tohoto dovozovat, že Soudní dvůr předpokládá i přednost unijního práva před právem ústavním. Toto je samozřejmě velmi citlivé téma, kdy většina ústavních soudů nechce předností unijního práva ohrožovat svou vlastní ústavnost a z toho důvodu v rozsudku, Soudní dvůr odpovídal velice konkrétně, tedy tak, že jeho odpověď zahrnovala povinnost neaplikace vnitrostátního práva bez ohledu na náleží ústavního soudu, pouze v případě onoho

⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. C-106/77 Dostupné z: <http://1url.cz/fWc5>

⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora z 22. 10. 1998 ve spojených věcech *Ministero delle Finanze v. IN.CO.GE.'90 Srl a další*. C-10/97 až C-22/97. Dostupné z: <http://1url.cz/niWe>

odložení pozbytí účinnosti. Z rozsudku Filipiak i Connect Austria je zjevné, že Soudní dvůr upřednostňuje unijní právo jak před právem ústavním tak i před nálezy ústavních soudů. Tyto názory soudců Soudního dvora se jeví jako logické, když vezmeme v úvahu, že Evropská unie je vystavena na demokratických hodnotách právních států, v takovém případě by tedy ani unijní předpisy neměly být nedemokratické.

3.4. Usměrnování vnitrostátních soudů Soudním dvorem EU

Z předchozích judikátů vyplývají relativně rozšířené pravomoci národních soudců. Těmto jejich pravomocím odpovídají jejich povinnosti. Soudní dvůr svou judikaturou tedy pouze nerozšiřuje okruh povinností a pravomocí vnitrostátních soudů, ale jakýmsi způsobem svými rozhodnutími národní soudce usměrňuje a vyhrazuje jim mantinely, ve kterých se mohou pohybovat. Těmito rozhodnutími Soudní dvůr zároveň demonstruje své pravomoci, které z principu dělby pravomocí mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy nemohou vykonávat oba. V dalším výkladu uvádím jako příklad rozsudek Foto-Frost⁶⁶, který se k této problematice vztahuje.

A) Rozsudek Soudního dvora C-314/85 Foto-Frost

Společnosti Foto-Frost, usazené ve Spolkové republice Německo, zabývající se dovozem, vývozem a velkoobchodem fotografického materiálu, byla uložena povinnost zaplatit dovozní clo po propuštění zboží. Tato povinnost byla společnosti uložena na základě rozhodnutí Komise, které se ovšem rozcházel s ustanoveními nařízení Rady č. 1697/79 o vybírání dovozního nebo vývozního cla po propuštění zboží⁶⁷. Z tohoto důvodu se společnost obrátila na německý Finanzgericht Hamburg (daňový soud v Hamburgu) a žádala o zrušení rozhodnutí Komise. Daňový soud se domníval, že platnost tohoto rozhodnutí komise je pochybná a měl za to, že společnost Foto-Frost dodržela všechny nařízením požadované podmínky pro prominutí zaplacení tohoto typu cla. Z tohoto důvodu se Daňový soud v Hamburgu (Finanzgericht) v rámci řízení o předběžné otázce dotazoval Soudního

⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85. Dostupné z: <http://lur1.cz/uWcC>

⁶⁷ Nařízení Rady EU č. 1697/79 ze dne 24. července 1979 o vybírání některých vývozních cel (Úř. věst. L 197, s. 1)

dvora: „zda v případě, že dle vnitrostátního soudu odporuje rozhodnutí Komise komunitárnímu nařízení, má pravomoc vyslovit neplatnost takového druhu rozhodnutí, anebo zda je povinen požádat o takovéto posouzení Soudní dvůr.“⁶⁸

Soudní dvůr se v tomto rozsudku vyjadřuje k ustanovení čl. 177 Smlouvy o EHS (současný čl. 267 SFEU): „dotčený článek sice umožňuje vnitrostátním soudům,[...], aby pokládaly Soudnímu dvoru předběžné otázky týkající se výkladu nebo posouzení platnosti, neřeší však otázku, zda tyto soudy mohou samy o sobě prohlásit právní akty orgánů Společenství za neplatné.“⁶⁹ Dále Soudní dvůr dovedl, že vnitrostátní soudy mohou platnost unijního práva zkoumat pouze z pozitivní roviny, tedy pokud účastníci řízení napadnou platnost právního aktu unie, vnitrostátní soud jej může zkoumat, ale závěrem platnost unijního právního aktu pouze potvrdit, nikoliv konstatovat jeho neplatnost. Dále Soudní dvůr upřesňuje, že: „účelem pravomocí přiznaných Soudnímu dvoru dle článku 177 o EHS (současný čl. 267 SFEU – pozn. autora), je zajistit jednotné uplatňování práva Společenství vnitrostátními soudy. Rozdíly mezi soudy členských států, pokud jde o platnost aktů Společenství, by mohly ohrozit samotnou jednotu právního řádu Společenství a narušit základní požadavek právní jistoty.“⁷⁰ Dále Soudní dvůr vyjadřuje, že pro: „soudržnost systému je vyžadováno, aby pravomoc prohlásit akt za neplatný byla vyhrazena Soudnímu dvoru, stejně tak jako pravomoc zrušit akt orgánu Společenství, která je mu udělena podle čl. 173 o EHS (současný čl. 263 SFEU – pozn. autora).“⁷¹ Z těchto závěrů Soudního dvora tedy vyplývá, že vnitrostátní soudy nemají pravomoc prohlásit akty orgánů Společenství za neplatné.

Z tohoto judikátu je patrné, že přestože Soudní dvůr nesčetnou řadou svých judikátů značně posílil pravomoci národních soudů, sám si ovšem uvědomuje i svou roli a nemá nejmenší tendence přenášet své výlučné pravomoci na vnitrostátní soudy. Soudní dvůr si je vědom, že pokud by o neplatnosti aktů unie rozhodovaly vnitrostátní soudy, došlo by k zásahu do právních jistot, protože je evidentní, že

⁶⁸ TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 353. ISBN 80-7201-337-8.

⁶⁹ Bod 13 Rozsudku Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85.

⁷⁰ Bod 15 Rozsudku Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85.

⁷¹ Bod 17 Rozsudku Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85.

každý jednotlivý soudce rozpornost unijních aktů může spatřovat v něčem jiném. Právě proto, aby nedocházelo k chaosu je tu SDEU, jako jediný orgán příslušný pro rozhodování jak o rušení neplatných aktů, tak pro prohlašování jejich neplatnosti. V tomto rozsudku je také kladen požadavek na vnitrostátní soudy, aby v případě, že shledají možnou neplatnost unijního aktu, podaly k Soudnímu dvoru předběžnou otázku.

Závěrem k této kapitole lze říct, že soudní dvůr svými nesčetnými judikáty potvrzuje významnou úlohu soudců národních soudů, rozšiřuje jejich povinnosti i pravomoci, není to ovšem jen Soudní dvůr, který definuje tyto nové pravomoci soudů, ale z obecného hlediska je to i *„sama aplikace unijního práva, která posiluje pravomoci vnitrostátních soudců.“*⁷² Role národních soudů jak již bylo několikrát zmíněno, je stejně nezbytná jako role Soudního dvora, a to z toho důvodu, že tento provázaný soudní systém obecných vnitrostátních soudů a Soudních institucí EU zaručuje účinnost unijního práva.

⁷² Přeloženo z: CORON, Gaël. Les juristes ont-ils des idées?. In: *Savoir/agir* [online]. 2009 [cit. 2013-02-08]. 105 s. Dostupné z: <http://www.savoir-agir.org/IMG/pdf/SA14-EuropeCoron.pdf>

4. Vztah SDEU a vnitrostátních soudů jako vztah právního řádu EU a právních řádů členských států

Vzhledem k tomu, že národní soudci aplikují právní řád EU a Soudní dvůr tento řád pomáhá dotvářet, lze na vztah mezi vnitrostátními soudy a SDEU nahlížet jako na vztah právních řádů.⁷³ „Vzájemný vliv obou právních celků je sice předznamenán jejich oddělenou existencí, nikoli však izolovaností: evropské právo se neobejde bez národních implementačních opatření (např. k provádění nařízení či transpozici směrnic), neboť samo své účinky obhájit nedokáže, na druhé straně ukládá působnosti vnitrostátního právního řádu přípustné meze.“⁷⁴ Tyto hranice jsou stanoveny jak v zakládajících smlouvách a derivativních právních předpisech, ovšem jedním z hlavních určovatelů je Soudní dvůr, který determinoval hlavní principy evropského práva a charakterizoval ve svých rozsudcích právní řád EU jako právní řád nový, odlišný od národních právních řádů a na nich nezávislý.⁷⁵ Právní řád Evropské unie je tedy právním řádem samostatným, ale zároveň integrovaným. Samostatným je proto, že Evropská unie tvoří své vlastní právo a integrovaným z toho hlediska, jelikož právo vytvořené unijním právním systémem je aplikováno všemi národními soudci.

S tímto novým právním řádem se musely vyrovnat všechny členské státy a jejich orgány, zejména pak orgány soudní. Unijní právní řád obohacuje právní řády členských států a přispívá tak k jejich složitosti. Právní předpisy EU a zejména pak evropská judikatura vnáší do vnitrostátních právních řádů nové hodnoty, které přispívají k rozvoji národních právních řádů. Přínosnost vztahů mezi právními řády spatřujeme zejména ve sblížování judikatury SDEU a národní judikatury, kdy tímto způsobem tak dochází k přizpůsobování vnitrostátního práva k evropským potřebám.⁷⁶ Národní právní řády členských států a právní řád EU se tedy vzájemně

⁷³ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 271. ISBN 978-80-7380-335-3.

⁷⁴ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 298. ISBN 978-80-7400-333-2.

⁷⁵ Rozsudek Soudního dvora z 5. 2. 1963 ve věci NV Algemene transport en Expeditie Onderneming Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen. C-26/62. Dostupné z: <http://1url.cz/YWc0>

⁷⁶ Přeloženo z: DORD, Olivier. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Systèmes juridiques nationaux et cours européennes : de l'affrontement à la complémentarité ?* [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

ovlivňují, spolupracují a existují vedle sebe, kdy tato spolupráce a ovlivňování jsou markantně patrné hlavně u vztahů mezi národními soudními systémy a SDEU.

Pro právní řády národních členských států platí určité principy, kterými se musí řídit. Hlavními z těchto unijních principů je princip přednosti unijního práva a jeho přímý účinek. Je důležité zmínit, že ani jeden z těchto principů není zmíněn v zakládajících smlouvách, nýbrž to byl právě Soudní dvůr, který je z důvodu jejich nezbytnosti dovedl ze zakládajících smluv.⁷⁷ Nezbytnost těchto principů spatřujeme hlavně v jejich důležité roli, kterou hrají při snaze skloubit unijní právní řád s právními řády členských států. Uplatňování principů přednosti a přímého účinku zaručují jednotu unijního práva. Evropský právní řád a pravomoci svěřené Evropské unii se mají využívat v souladu s principem proporcionality, tedy jen do té míry, aby došlo k dosažení cílů EU. Ovšem SDEU dbá na užitečnost unijního práva, a právě to byl jeden z důvodů zakotvení zásad: přímého účinku, přednosti a odpovědnosti členských států za porušení práva EU vůči jednotlivci.⁷⁸

*„Zásada bezprostředního účinku, jakož i zásada přednosti činí z vnitrostátního soudce členského státu soudce, kterému obecně přísluší aplikovat komunitární právo a jehož hlavním úkolem je toto právo aplikovat při rozhodování sporů, které před ním probíhají.“*⁷⁹ Tyto zásady se tedy uplatňují hlavně prostřednictvím vnitrostátních soudů, a proto o nich bude podrobněji v následující části pojednáno, ovšem vzhledem k tomu, že princip odpovědnosti členského státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU tvoří jakousi sankční složku těchto dvou principů a stejně tak jako princip přednosti a přímého účinku byl judikován Soudním dvorem, je nezbytné jej také zmínit.

⁷⁷ KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 126. ISBN 978-80-7380-335-3.

⁷⁸ SVOBODA, Pavel. *Úvod do Evropského práva*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 79. ISBN 978-80-7400-334-9.

⁷⁹ Praktický průvodce komunitárním právem. In: *D/2000/8965/1* [online]. 2001 [cit. 2013-02-04].50s. Dostupné z: http://www.cak.cz/files/181/BA_01_Z1.pdf

4.1. Princip přímého účinku

V roce 1963 vynesl Soudní dvůr rozsudek ve věci Van Gend en Loos⁸⁰. V tomto případě se jednalo o spor mezi nizozemskou společností Van Gend en Loos a finančními úřady, o jejichž sporu rozhodoval nizozemský správní soud, který byl nucen řízení přerušit a podat předběžnou otázku k Soudnímu dvoru, která se týkala právě bezprostředního účinku tehdejšího čl. 12 Smlouvy o EHS (současný čl. 30 SFEU). Ve svém rozsudku Soudní dvůr konstatoval, že „členské státy přiznaly komunitárnímu právu jeho dovolatelnost před národními soudy členských států jejich příslušníky. [...] Tak jako právo ES ukládá osobám povinnosti nezávisle na zákonodárství členských států, tak i dává vznikat právům, která vstupují do jejich právní sféry. Tato práva vznikají nejenom tehdy, kdy tak Smlouva výslovně stanoví, ale i z důvodu závazků, které Smlouva ukládá ve vymezené oblasti jak osobám, tak členským státům a orgánům Společenství.“⁸¹ Tento rozsudek je odborníky na evropské právo považován za právě jeden z klíčových pro řádné a uniformní fungování unijního práva.

Zásada přímého účinku evropského práva je základní zásadou evropského práva, která umožňuje jednotlivcům dovolávat se unijního práva přímo před vnitrostátními soudy, bez jeho nutné transpozice státem do vnitrostátního právního řádu. V užším smyslu lze přímý účinek chápat jako schopnost unijních ustanovení přiznávat práva jednotlivcům.⁸² Unijní právo tedy nevytváří pouze povinnosti pro členské státy, ale přiznává práva a povinnosti přímo jednotlivcům. Záměrem pro uplatňování zásady přímého účinku je, aby evropské právo mohlo být efektivně uplatňováno ve všech členských státech. Ze zásady přímého účinku také vyplývá povinnost vnitrostátních soudních orgánů zajistit účelnou ochranu práv plynoucích z unijních předpisů.

⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora z 5. 2. 1963 ve věci NV Algemene transport en Expeditie Onderneming Van Gend en Loos v. Administratie der Belastingen. C-26/62. Dostupné z: <http://1url.cz/YWc0>

⁸¹ Rozsudek Soudního dvora Van Gend en Loos C-26/62. Citace převzata: TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 227-228. ISBN 80-7201-337-8.

⁸² Přeloženo z: CRAIG, Paul a Gráinne BÚRCA DE. *EU LAW: Text, Cases, and Materials*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 180. ISBN 978-0-19-957699-9.

Aby mohla předmětná norma nabýt přímého účinku, je nutné, aby splňovala určitá kritéria, kterými je její jasnost, přesnost, bezpodmínečnost, a musí své účinky vyvolávat bez jakéhokoli doplňujícího vnitrostátního nebo unijního opatření, ovšem vzhledem k přísnosti těchto kritérií je Soudní dvůr ve svých judikátech poněkud zmínil.⁸³

Důležité je zmínit, že rozlišujeme dva druhy přímého účinku, a to přímý účinek horizontální a vertikální.

Horizontální přímý účinek se uplatňuje v situacích, kdy „*některá ustanovení mohou zakládat práva a povinnosti subjektům komunitárního práva, na něž se vztahují, bude možné se jich dovolávat před vnitrostátními soudy i ve sporech mezi osobami soukromého práva a budou pak soudy plně aplikovatelná.*“⁸⁴ Jinými slovy, unijní právo se v předmětných případech, kdy by mělo být aplikováno, použije i v případě, že dojde ke sporu mezi jednotlivci navzájem (fyzickými či právníckými osobami).

K uplatnění vertikálního přímého účinku dochází v situaci, kdy: „*členský stát řádně nevykonal svou povinnost plynoucí z ustanovení evropského práva (např. nesprávně jej aplikoval nebo včas netransponoval směrnici),[...]kdy se jednotlivec může dovolat evropské normy proti státu.*“⁸⁵ Jednodušeji řečeno tento typ přímého účinku se uplatňuje ve sporech mezi jednotlivci a státem, který opomenul vykonat svou povinnost.

Dále je ještě možné rozlišovat přímý účinek dle jeho komplexnosti. Některé právní předpisy a normy EU se vyznačují tzv. úplným přímým účinkem (jejich přímý účinek je jak horizontální tak vertikální), to znamená, že přímo ukládají jednotlivcům povinnosti (popř. jim přiznávají práva), což jsou hlavně nařízení a rozhodnutí přímo adresovaná jednotlivcům. Dále existují normy, které se vyznačují tzv. částečným přímým účinkem (mají pouze vertikální přímý účinek), což jsou zejména zakládající smlouvy či směrnice. Důležité je poznamenat, že směrnice podle ustálené judikatury

⁸³ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 405. ISBN 80-7357-114-5.

⁸⁴ SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI a.s., 2005, s. 406. ISBN 80-7357-114-5.

⁸⁵ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 308. ISBN 978-80-7400-333-2.

Soudního dvora nemůže sama o sobě ukládat jednotlivcům povinnosti a není tudíž možno se jí jako takové vůči druhému jednotlivci dovolávat.⁸⁶ Dále existují právní předpisy, které se nevyznačují vlastností přímého účinku, mezi které můžeme řadit zejména doporučení a stanoviska.

Velmi rozsáhlá je zejména problematika týkající se směrnic a jejich přímého účinku. Ve zjednodušeném podání lze říci, že povinnost transponovat směrnici do vnitrostátního právního řádu má členský stát a v případě, že tak neučiní a týká se přímo jednotlivce, může se jí přímo dovolávat. Toto dogma stvrzuje Soudní dvůr ve své ustálené judikatuře a uvádí, že v případech, kdy stát ve stanovené lhůtě netransponoval směrnici do vnitrostátního práva nebo ji provedl nesprávným způsobem a směrnice se jeví jako přesná a bezpodmínečná, jednotlivci mají právo se této směrnice dovolávat před vnitrostátními soudy vůči státu.⁸⁷ Nedávný rozsudek Soudního dvora Dominguez⁸⁸ připomíná svou ustálenou judikaturu týkající se přímého účinku směrnic a apeluje na vnitrostátní soudy, aby zjišťovaly, zda směrnice, jichž se jednotlivci dovolávají, opravdu splňují podmínky přímého účinku pro jednotlivce, aby dbaly na zásady konformního výkladu směrnic (tedy, aby vykládaly vnitrostátní právo v souladu a s cílem práva unijního), a pokud by vnitrostátní právo v tomto smyslu nebylo možné vyložit, aby odporující vnitrostátní ustanovení nepoužily.

Soudní dvůr nejenže vytvořil princip přímého účinku, ale zároveň pověřil vnitrostátní soudy ochranou práva a dohledem nad plněním povinností, které byly vytvořeny normami mající přímý účinek, a kterých se jednotlivci mohou dovolávat u národních soudů. Princip přímého účinku nelze považovat pouze za materiální včleňování norem práva Unie do vnitrostátních právních řádů, ale je to výsledek koncepce unijního řádu jako právního řádu, kde jednotlivci mohou nabývat práva a

⁸⁶ Srov: rozsudek Soudního dvora z 14.7.1994 - Faccini Dori - C-91/92, dostupné z: <http://1url.cz/8Ws0>, nebo Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 1986. M. H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching). C-152/84. Dostupné z: <http://1url.cz/ViaV>

⁸⁷ Srov: Rozsudek soudního dvora z 5.10. 2004 ve věci Pfeiffer a další, ve spojených věcech C-397/01 až C-403/01. dostupné z: <http://1url.cz/nWsg>

⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora z 24. 1. 2012 ve věci Maribel Dominguez v. Centre informatique du Centre Ouest Atlantique, Préfet de la région Centre C-282/10. dostupné z: <http://1url.cz/TWs4>

povinnosti jím přímo vytvořená. Princip přímého účinku je pro unijní právní řád nezbytný a odlišuje jej tak od klasického mezinárodního práva.

4.2. Princip přednosti práva EU

„Se zásadou přímého účinku se pojí další otázka: co se stane v případě, že ustanovení unijního právního předpisu přiznává občanům EU určitá práva a povinnosti přímo, ovšem znění tohoto ustanovení je v rozporu s národním právem?“⁸⁹ Odpověď na zmíněnou otázku najdeme v judikatuře Soudního dvora, kdy stejně tak jako princip přímého účinku byla tato základní zásada unijního práva vytvořena Soudním dvorem, a to rozsudkem *Costa*⁹⁰ z roku 1964. V tomto případě podával italský smírčí soud předběžnou otázku Soudnímu dvoru, aby interpretoval určité články Smlouvy o ES a EHS, které měly být dle mínění smírčího soudu porušeny Italskou republikou. Soudní dvůr v tomto rozsudku objasnil, že: „*Použitelnost komunitárního práva se nemůže lišit stát od státu ve prospěch jejich pozdějších vnitřních zákonodárství, aniž by tím nebylo ohroženo dosažení cílů Smlouvy[...]* Závazky dohodnuté ve Smlouvě zakládající společenství by nebyly bezpodmínečné, ale pouze eventuální, kdyby mohly být zpochybněny pozdějšími legislativními akty signatářů. [...] Přednost komunitárního práva je potvrzena v čl. 189 (současný čl. 288 – pozn. autora), za jehož podmínek jsou, nařízení závazná a bezprostředně použitelná v každém členském státu‘ (současné znění: ‚Nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech.‘ pozn. autora). [...] Bylo by bezvýznamné, kdyby stát mohl jednostranně anulovat jeho účinky legislativním aktem odporujícím komunitárním textům.“⁹¹

V tomto rozsudku Soudní dvůr vytváří pevný základ pro uplatňování principu přednosti a co nejširší možnost pro jeho použití. Dále z tohoto judikátu vyplývá, že národní právo členského státu nemůže být v rozporu s unijním právem a členský stát

⁸⁹ V originále: Que se passe-t-il lorsqu'une disposition du droit de l'UE crée en faveur des citoyens de l'Union des droits et obligations directs, alors que son contenu est en contradiction avec le droit national? Přeloženo z: L'ABC du droit de l'Union européenne. *Eur-lex* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/fr/editorial/abc_c05_r1.htm

⁹⁰ Rozsudek Soudního dvora z 15.7. 1964 *Costa v. ENEL*. C-6/64 dostupné z: <http://1url.cz/rWcS>

⁹¹ Rozsudek Soudního dvora *Costa v. ENEL* C-6/64. Citace převzata z: TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 222. ISBN 80-7201-337-8

by měl odstranit bariéry, které mohou bránit uplatňování unijního práva. Je důležité, aby byla zaručena jednotnost všech unijních norem ve všech členských státech, aby bylo zajištěno správné a řádné fungování evropského práva. Nadřazenost unijního práva dle Soudního dvora vyplývá z dobrovolného omezení svých suverénních pravomocí členskými státy ve prospěch právní řádu Unie, jehož subjekty jsou i příslušníci členských států.⁹²

Charakteristickým rysem principu přednosti unijního práva je, že jím disponují všechny právní předpisy přijaté EU (ať už se jedná o právo primární či derivativní). Principu přednosti jsou podřízeny všechny vnitrostátní právní předpisy a je funkční ve všech členských státech. Tato zásada disponuje i tzv. vnitřním rozsahem, který Soudní dvůr definoval v rozsudku *Simmenthal*⁹³, kdy každý národní soudce musí respektovat tento princip a v případě rozporu vnitrostátního práva s unijním právem, musí aplikovat unijní právní předpis. Je to tedy opět národní soudce, který zajišťuje plný účinek unijního práva a má za úkol chránit práva z něj vyplývající.

V rozsudku *Internationale Handelsgesellschaft*⁹⁴ se odvážil jít Soudní dvůr ještě dále, když judikoval, že k tomu, aby členský stát namítal neplatnost derivativního unijního práva na svém území se členský stát nemůže dovolávat toho, že předmětný právní akt porušil Ústavou zaručená práva, protože *„jednotná působnost práva společenství by byla ohrožena, jestliže by se při posuzování platnosti právních aktů orgánů společenství používaly normy nebo zásady národního práva.“*⁹⁵

Stejně jako v rozsudku *Van Gend en Loos*, tak i v rozsudku *Costa i Internationale Handelsgesellschaft*, soudní dvůr poukazuje na to, že unijní právní řád

⁹² Rozsudek Soudního dvora – *Costa v. ENEL*. C-6/64 dostupné z: <http://1url.cz/rWcS> a *Van Gend en Loos* C-26/62 dostupné z: <http://1url.cz/YWc0>

⁹³ Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci 106/77 *Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal*. Dostupné z: <http://1url.cz/fWc5>

⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora z 17.12.1970 ve věci *Internationale Handelsgesellschaft* C-11/70. dostupné z: <http://1url.cz/2WTL>

⁹⁵ Rozsudek Soudního dvora *Internationale Handelsgesellschaft* C-11/70. Citace převzata TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, s. 224. ISBN 80-7201-337-8

je jedinečným a novým právním řádem, od jiných právních řádů odlišných a vyplývajících z autonomního pramene práva. Ve veškeré své pozdější judikatuře Soudní dvůr vždy pouze opakuje tuto doktrínu „nového a odlišného“ právního řádu. Z důvodu „výjimečnosti“ unijního práva, musela být otázka přednosti vyřešena co nejdříve, aby nedocházelo ke konfliktům. „*Pro evropské právo je otázka pořadí životně důležitá, neboť jednotné působení jeho norem, vedoucí k plnému účinku, lze zajistit v širším smyslu za předpokladu přednostního použití těchto norem před normami práva vnitrostátního, které jsou s tímto neslučitelné.*“⁹⁶ Přednost unijního práva je tedy naprosto nezbytná pro vhodné fungování Evropské unie jako nadnárodního celku. Princip přednosti a princip přímého účinku jsou provázané systémy, kdy jeden bez druhého by nemohl efektivně fungovat – pokud by neexistoval princip přednosti, unijní předpisy by sice mohly být bezprostředně použitelné, ale v případě jejich konfliktu s vnitrostátním právem by se přesto neuplatnily, a naopak bez přímé použitelnosti by pak princip přednosti ztrácel smysl vzhledem k tomu, že by nebylo co přednostně aplikovat.⁹⁷

Jak státy, tak soudní instituce se musely s touto doktrínou SDEU vypořádat, i když v některých státech trvalo mnoho let, než nejvyšší soudní instance našly cestu k přijetí tohoto principu.⁹⁸ O principu přednosti a jeho výhodách a nevýhodách se vedou neustálé spory. Role národních soudců je v tomto případě velmi složitá, protože Soudní dvůr jim ukládá povinnost, aby zajišťovali aplikaci unijních právních předpisů, přestože v některých případech nadřazená vnitrostátní soudní judikatura má opačná stanoviska než Soudní dvůr. Národní soudci by se měli snažit o skloubení těchto dvou právních řádů a opravdu použít vždy a v každém individuálním případě ten právní předpis, který je bližší jednotlivci, a který spíše brání jeho práva. V případech, kdy je zřejmé, že jeden či druhý právní předpis právního řádu je výhodnější pro jednotlivce je toto rozhodování jednoduché – použije se příznivější právní ustanovení. Ovšem v případech, kdy ve sporu vystupuje více jednotlivců na různých stranách a ustanovení jednoho právního řádu je příznivé pro jednu stranu a

⁹⁶ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 298. ISBN 978-80-7400-333-2.

⁹⁷ KRÁL, R. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C.H. Beck, 2003. 32 s. ISBN 80-7179-799-5

⁹⁸ Srov: COUTRON, Laurent. *Droit de l'Union européenne: La primauté vue par les juridiction nationales - Le cas français*. Paris: Dalloz, 2011, s. 76-81. ISBN 978-2-247-10593-9

ustanovení druhého právního řádu je příznivější pro druhou stranu, je řešení těchto situací složitější. Podle doktríny přednosti unijního práva by se měl tedy použít evropský předpis, ale musí se dbát na to, aby bylo rozhodnuto spravedlivě, aby byl unijní právní předpis správně interpretován atd. Soudci mají možnost v těchto případech podávat předběžné otázky k Soudnímu dvoru nebo se mohou inspirovat v již řešených případech jinými členskými státy. Je ovšem zřejmé, že princip přednosti klade na bedra vnitrostátních soudců velkou zodpovědnost.

4.3. Princip odpovědnosti členského státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU

V každém právním řádu existuje institut odpovědnosti za škodu v případě porušení povinností druhého subjektu. Stejně tak, aby mohl být unijní právní řád efektivně uplatňován, musí členské státy plnit své povinnosti, které jsou mu tímto právním řádem uděleny. Pokud by členským státům nehrozila povinnost náhrady škody v případě opomenutí jejich závazků plynoucích jim z unijního práva, byl by právní řád EU systémem nedokonalým. Stejně tak by jednotlivci, kteří by se dovolávali svého práva, které jim plyne z unijního ustanovení, neměli žádnou právní jistotu, že se svých práv opravdu dovolají, a že budou v případě poškození náležitě odškodněni. Z těchto zřejmých důvodů Soudní dvůr zavedl v rozsudku z roku 1991 Francovich⁹⁹ institut odpovědnosti členského státu za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU. Soudní dvůr v tomto rozsudku uvádí, že: *„By byla zpochybněna plná účinnost komunitárních norem, a že ochrana práv, jež stanoví, by byla oslabena, kdyby jednotlivci neměli možnost obdržet odškodnění, když jejich práva byla narušena porušením komunitárního práva adresovanému členskému státu. Možnost náhrady škody k tíži členského státu je nezbytná zvláště tehdy, když, jako v tomto případě, je plný účinek norem Společenství podřízen podmínce činnosti ze strany státu, a tudíž jednotlivci při absenci takové činnosti nemohou u národních soudů uplatnit práva, jež jim přiznává Společenství. Z toho vyplývá, že princip odpovědnosti státu za škody způsobené jednotlivci je vlastní systému Smlouvy.“*¹⁰⁰

⁹⁹ Rozsudek Soudního dvora z 19. 11. 1991 ve spojených věcech Andrea Francovich a Daniela Bonifaci v. Italská republika C-6/90 a C-9/90. dostupné z: <http://1url.cz/yWjJ>

¹⁰⁰ Body 33, 34, 35 Rozsudku Soudního dvora Francovich a Bonifaci. C-6/90 a C-9/90.

Rozsudek Francovich tedy ukládá povinnost členskému státu nahradit škodu v případě opomenutí transponování předmětné směrnice do vnitrostátního právního řádu. V každém právním řádu se setkáváme s podmínkami pro uplatnění náhrady škody. Mezi tyto podmínky řadíme 1) porušení právní povinnosti, 2) vznik škody a 3) příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem škody a v některých případech se vyžaduje i čtvrtý bod, kterým je zavinění. Stejně tak, aby mohl být jednotlivec odškodněn, vyžaduje pro to Soudní dvůr splnění určitých podmínek, které stanovil v rozsudku Francovich a následně je zpřesnil v judikátech Brasserie du Pêcheur¹⁰¹ a Haim¹⁰² – porušený unijní právní předpis zakládá jednotlivci subjektivní práva, porušení práva musí být dostatečně závažné a podstatnou je i existence příčinné souvislosti mezi porušením a škodou, kterou jednotlivec utrpěl. V rozsudku Brasserie du Pêcheur je dále zdůrazněno, že pokud stát poruší svou povinnost, není nutné vyčkávat rozhodnutí Soudního dvora, zdali stát opravdu svou povinnost porušil. Tímto je myšleno, že při rozhodování národního soudu, zdali došlo k porušení práva EU členským státem, není třeba, aby tomuto rozhodnutí předcházela žaloba na porušení smlouvy podle čl. 258 SFEU.

Národní soudy jsou opět stěžejními institucemi pro uplatňování této zásady. Z rozhodnutí Brasserie du Pêcheur vyplývá, že je na uvážení národního soudu, zdali a v jaké míře rozhodne o uložení odškodnění a Soudní dvůr zde i uvádí že „*mezi skutečností, ke kterým musí příslušný soud v tomto ohledu přihlídnout, patří především stupeň jasnosti a přesnosti porušené normy, rozsah prostoru pro uvážení, který tato norma ponechává orgánům státu nebo Společenství, úmyslná, nebo neúmyslná povaha spáchaného protiprávního jednání a vzniklé škody, omluvitelnost, nebo neomluvitelnost případného nesprávného právního posouzení, skutečnost, že k opomenutí mohlo přispět chování orgánu Společenství, přijetí nebo zachování*

¹⁰¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 5.3.1996 ve spojených věcech Brasserie du Pêcheur SA v. SRN a the Queen v. Secretary of State for Transport, ex. Parte : Factortame Ltd. C-46/93 a 48/93. dostupné z : <http://lurl.cz/9WjH>

¹⁰² Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. července 2000 ve věci Salomone Haim v. Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein. C-424/97. dostupné z : <http://lurl.cz/MW4t>

*vnitrostátních opatření nebo zvyklostí, které jsou v rozporu s právem Společenství.*¹⁰³

Problematická situace nastává, pokud se jedná např. o konflikt mezi jednotlivci, kdy jim jednotlivá práva (popř. povinnosti) plynou z netransponované či špatně provedené směrnice. Jak vyplývá z rozsudku Dominguez,¹⁰⁴ vnitrostátní soudce v takových případech musí zkoumat, zdali směrnice splňuje podmínky pro to, aby disponovala přímým účinkem. V případě, že předmětné směrnice by nebylo možno se dovolávat proti jinému jednotlivci, účastník řízení poškozený neslučitelností vnitrostátního práva s unijním právem má nicméně možnost dovolávat se na základě rozsudků Francovich a Brasserie du Pêcheur, aby případně dosáhl náhrady utrpěné škody.

V judikátu z roku 2003 Köbler¹⁰⁵ došlo i k vyřešení otázky, zdali se institut odpovědnosti členského státu za škodu uplatní i tehdy, pokud k porušení unijního práva došlo důsledkem nesprávného rozhodnutí vnitrostátních soudů, jejichž rozhodnutí již nelze napadnout opravnými prostředky.¹⁰⁶ Další částí předběžné otázky bylo, jestli přísluší každému členskému právnímu řádu určit soudní orgán příslušný pro rozhodování o této náhradě škody. Soudní dvůr judikoval, že by účinnost a úplnost práv, jež vyplývají pro jednotlivce z unijního práva, byla zpochybněna, pokud by jednotlivec neměl možnost se domoci škody způsobené rozhodnutím soudu, proti němuž není možné podat opravný prostředek. Vlády některých států (zejména rakouská, francouzská a britská) měly za to, že pokud by se princip odpovědnosti státu za škody způsobené porušením práva EU vztahoval i na rozhodnutí soudních orgánů, mohlo by dojít k ohrožení právní jistoty v důsledku nerespektování zásady překážky věci pravomocně rozhodnuté, a také že by tím mohla být narušena autorita a pověst soudní moci. V rozsudku Köbler se ovšem Soudní dvůr s těmito argumenty vyrovnal, uvedením těchto protiargumentů: „*Řízení,*

¹⁰³ Bod 56. Rozsudku Soudního dvora ze dne 5.3.1996 ve spojených věcech Brasserie du Pêcheur SA v. SRN a the Queen v. Secretary of State for Transport, ex. Parte : Factortame Ltd. C-46/93 a 48/93.

¹⁰⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. ledna 2012 ve věci Maribel Dominguez C-282/10

¹⁰⁵ Rozsudek Soudního dvora z 30.9.2003 Gerhard Köbler v. Rakouská republikou. C-224/01. dostupné z: <http://lurl.cz/hW4Q>

¹⁰⁶ KRÁL, R. Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. Praha: C.H. Beck, 2003. 50 s. ISBN 80-7179-799-5

keré se týká otázky odpovědnosti státu, nemá stejný předmět a nemusí mít nutně stejné účastníky řízení jako v řízení, ve kterém bylo vydáno rozhodnutí, s nímž je spojena překážka věci pravomocně rozhodnuté. Žalobce se totiž v případě úspěchu v řízení o žalobě na náhradu škody vůči státu domůže odsouzení státu k náhradě utrpěné škody, ale nedojde nezbytně ke zpochybnění právní moci rozhodnutí, jež způsobilo škodu[...]. Existence právního prostředku umožňujícího za určitých podmínek nápravu škodlivých účinků chybného rozhodnutí posiluje kvalitu právního řádu, a nakonec tedy i autoritu soudní moci.“ Osobně se s prvním argumentem Soudního dvora úplně neztotožňuji. V konečném rozhodnutí soudního orgánu, proti kterému již není přípustný další opravný prostředek, je formulován určitý výrok. Pokud jednotlivec podá žalobu na náhradu škody způsobenou chybným rozhodnutím soudu poslední instance, a bude rozhodnuto, že soudní orgán poslední instance porušil unijní právo, a proto jednotlivci vzniká nárok na odškodnění, jak by nadále výrok takového rozhodnutí mohl být považován za správný? Souhlasím s tím, že v případě chybného rozhodnutí by mělo dojít k náhradě škody, ovšem argumentace, že tímto nedojde k porušení zásady věci pravomocně rozhodnuté je nesprávná. Pravděpodobně by pak takové řízení mělo podléhat institutu obnovy řízení, které bude založené na rozhodnutí jiného orgánu, který v této souvislosti rozhodl o přiznání odškodnění jednotlivci, a tím by mohla být právní jistota zachována. V bodu č. 53 tohoto rozsudku Soudní dvůr uvádí, že: *„stát bude odpovědný za porušení práva Společenství takovýmto rozhodnutím pouze ve výjimečném případě, že soudce zjevným způsobem porušil použitelné právo.“* Každý právní řád každého členského státu musí zajistit, aby určil soud, který bude příslušný pro rozhodování těchto sporů týkající se náhrady škody, a který bude muset vždy brát v úvahu všechny okolnosti týkající se dotčené kauzy. Důležité je ještě zdůraznit, že odpovědný není osobně soudce, který chybné rozhodnutí vydal, ale jedná se o odpovědnost státu, který ji nese za své orgány.

Z uvedeného rozsudku vyplývá, že Soudní dvůr se snaží jako vždy zajistit účinnou ochranu subjektivních práv jednotlivců vyplývajících z právních norem Unie, v jakémkoli případě, kdy dojde k jejich porušení jakýmkoli státním orgánem, soudy nevyjímaje. Dle mého názoru je to rozsudek klíčový, protože je zde vidět, že odpovědnost není pouze na státu, který např. špatně nebo vůbec netransponuje směrnice, ale i na soudu, který v případě chybného vyložení unijního předpisu, je

jako státní orgán také odpovědný za porušení práv jednotlivců. Soudci by proto v případech nejistoty měli hledat oporu pro své závěry v judikátech Soudního dvora, a popřípadě podávat Soudnímu dvoru předběžné otázky, aby se vyhnuli porušení unijního práva.

Princip odpovědnosti státu za škodu se dá pokládat za logické vyústění principu přednosti a principu přímého účinku, protože tyto zásady by nemusely být respektovány členskými státy, kdyby za jejich neaplikaci nehrozila sankce v podobě povinnosti nahrazení vzniklé škody. Stejně by celý unijní právní řád nemohl efektivně fungovat bez tohoto institutu. Zejména tento princip odlišuje evropské právo od „klasického“ práva mezinárodního.

4.4. Jednotné používání a dodržování - záruka integrace EU

Nezbytným prvkem pro řádnou a správnou funkci unijního právního řádu je, aby byl dodržován a prováděn všemi členskými státy. Evropská unie je specifická mezinárodní organizace a jako taková nedisponuje prostředky, kterými by efektivně mohla sama ve členských státech vykonávat své pravomoci. Pravomoci jsou vykonávány nepřímými orgány členských států. Tento nepřímý výkon nemusí být stále demonstrován pouze na soudních orgánech. Jako jiný příklad je možné uvést výlučnou pravomoc Unie v oblasti kontroly zboží při přechodu přes vnější hranice Unie, kdy tato kontrola není prováděna úředníky evropské unie přímo, ale je prováděna celními úředníky hraničního státu.¹⁰⁷ Kdyby tedy Unie měla dosazovat přímo své úředníky do členských států, zdálo by se to naprosto neefektivní a velmi nákladné, a z toho důvodu musí tento výkon být prováděn orgány členských států.

Členské státy jako suverénní státní celky, se rozhodly přenést část svých pravomocí na orgány a instituce EU, kdy toto omezení svých pravomocí provedly za účelem nadnárodní evropské integrace, která je cílem tohoto uskupení. Vzhledem k tomu, že jsou s cíli EU srozuměny a dobrovolně do evropského celku vstoupily, musí samy zaručit, aby unijní právní řád byl plně funkční na jejich území. Mělo by tedy být cílem nejen EU, ale hlavně každého členského státu, aby evropský právní

¹⁰⁷ NIOUTSIKOU, Maria Dimitra. *La responsabilité de l'Etat membre du fait du non respect du droit communautaire*. Toulouse, 2009. Mémoire (Diplomová práce). Université Toulouse 1 - Capitole. Vedoucí práce OLIVA Anne Mari.

řád byl řádně vykonáván na jejich území. Jak již bylo řečeno, právní řád EU je vykonáván statním aparátem každého členského státu, kdy pak největší význam při výkonu, ochraně a aplikaci unijního právního řádu zastávají národní soudy. Pokud by se vnitrostátní soudci odmítali ztotožnit s tímto systémem, neměla by EU, jako zcela specifické integrační uskupení, většího smyslu. Proto je výkon unijního práva, který je prováděn národními soudci zcela fatální pro celé fungování Evropské unie.

Rozhodnutí Soudního dvora zaručují, že právní řád EU bude vykládán ve všech členských státech stejným způsobem. Důležité je zdůraznit, že rozhodnutí SDEU jsou závazná jak *inter partes*, což je dovozováno rozsudkem Soudního dvora Milch-, Fett- und Eierkontor GmbH¹⁰⁸, tak i *erga omnes*¹⁰⁹. Pojem „ustálená judikatura“ Soudní dvůr nahrazuje pojem precedent, a to z toho důvodu, že pro některé státy s kontinentálním právním systémem by bylo precedenční právo Soudního dvora jen stěží akceptovatelné.¹¹⁰ Ovšem z rozsudků Soudního dvora je jasně patrné, že se jedná o precedenty, které musí členské státy respektovat. Vzhledem k tomu, že jsou rozhodnutí Soudního dvora závazná, mohou určovat pravidla pro uplatňování právního řádu EU, jako jsou výše zmíněné principy přednosti, přímého účinku nebo odpovědnosti členského státu za škodu porušením unijního práva. V rozsudku Von Colson a Kamann¹¹¹ a také v rozsudku Adeneler¹¹² je obsaženo a systematizováno pravidlo konformního výkladu unijního práva, které ukládá národním orgánům povinnost vykládat unijní ustanovení v souladu s jejich

¹⁰⁸ Rozsudek Soudního dvora z 24.6.1969 ve věci: Milch-, Fett- und Eierkontor GmbH v. Hauptzollamt Saarbrücken. C-29-68. Dostupné z: <http://1url.cz/yWDg>

¹⁰⁹ Rozsudek Soudního dvora z 13.5.1981 ve věci SpA International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stato. C-66/80. dostupné z: <http://1url.cz/VWh6>

¹¹⁰ BOBEK, M., J. KOMÁREK, J. M. PASSER a M. GILLIS. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 373. ISBN 80-7201-513-3.

¹¹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984 ve věci Sabine von Colson a Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen. C-14/84. dostupné z: <http://1url.cz/6WDS>

¹¹² Rozsudek Soudního dvora z 4. 7. 2006 ve věci Adeneler a další v. Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG). C-212/04 Dostupné z: <http://1url.cz/nWDc>

cílem, kdy se toto pravidlo konformního výkladu logicky opírá o princip přednosti unijního práva.¹¹³

Je tedy evidentní, že všechny unijní principy, které se pojí s aplikací evropského právního řádu, jsou velmi provázané a vzájemně se doplňují, jedno bez druhého by nemohlo efektivně fungovat. Z důvodu zachování právní jistoty je nutné, aby evropské právní normy byly uplatňovány ve všech členských státech stejně, aby byly respektovány a jednotně vykládány. Přičemž k tomuto jednotnému výkladu má monopol právě Soudní dvůr, který tvoří nová pravidla pro řádné fungování unijního právního řádu.

¹¹³ COURTON, Laurent. *Droit de l'Union Européenne*. Paris: Dalloz, 2011, s. 91-92. ISBN 978-2-247-10593-9

5. Spolupráce SDEU a vnitrostátních soudů v rámci předběžné otázky

Vztah spolupráce národních soudních systému a unijního soudního systému se dá nejlépe demonstrovat na institutu předběžné otázky. Předběžná otázka je právní dotaz, formulovaný národním soudem, který je adresovaný Soudnímu dvoru, podávaný národním soudcem v těch případech, kdy má pochybnosti o interpretaci či platnosti unijního práva. Institut předběžné otázky je předvídan již v zakládajících smlouvách, kdy díky využívání tohoto institutu vnitrostátními soudy, došel Soudní dvůr k mnoha zásadním rozhodnutím. Všechny výše uvedené judikáty Soudního dvora, které zakotvují nepostradatelné zásady unijního práva a vyplňují mezery, které jsou v zakládajících smlouvách, vznikly na základě odpovědí Soudního dvora na předběžné otázky. V současné době je předběžná otázka součástí ustanovení čl. 267 SFEU, kde je ustanovena pravomoc Soudního dvora rozhodovat o předběžných otázkách týkajících se výkladu smluv a platnosti a výkladu aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie. Dále je zde stanovena povinnost pro soudní orgán, který rozhoduje v posledním řízení, v případě pochybností obrátit se na soud s předběžnou otázkou. To ovšem neznamená, že soudci nižších instancí se na Soudní dvůr obracet nemohou, naopak je prospěšnější, pokud se národní soudce obrátí na SDEU s předběžnou otázkou ať se jedná o řízení v jakékoliv instanci. Ovšem povinnost soudů, které rozhodují v řízení, kdy proti jejich rozhodnutí není možné podat opravný prostředek, slouží k zachování právní jistoty a chrání subjektivní práva jednotlivců, která jim vyplývají z unijního právního řádu, protože jedním z cílů účinného fungování institutu předběžné otázky je také efektivní ochrana subjektivních práv jednotlivců.

Sami autoři zakládajících smluv si zjevně uvědomovali problémy, které mohou vyplývat z unijního právního řádu, a proto zařadili institut předběžné otázky do jejich textu, jejichž cílem bylo řešit složitosti právního řádu EU tím, že aplikace unijního práva bude společně sdílenou pravomocí mezi Lucemburským soudem jako specializovanou soudní institucí a národními soudy členských států, ze kterých se stanou zároveň soudci unijního práva.¹¹⁴ Je nutné zdůraznit, že Soudní dvůr svou odpovědí neřeší přímo probíhající spor před národním soudem a nijak se nevyjadřuje

¹¹⁴ Přeloženo z: BOUDANT, Joël. *La Cour de justice des Communautés européennes*. Paris: Dalloz, 2005, s. 131. ISBN 2-247-05552-4.

k dotčenému sporu, pouze podává výklad dotčeného unijního předpisu, popřípadě se vyjadřuje k jeho platnosti či neplatnosti. Sám soudce je ten, kdo daný soudní spor vyřeší, s respektováním interpretace poskytnuté Soudním dvorem. Z důvodu, aby soudní dvůr přímo nenahrazoval národní soudce, se vyžaduje, aby vnitrostátní soudy pokládaly své předběžné otázky co nejobecněji, což se ovšem v praxi téměř nevyskytuje.¹¹⁵

Vzhledem k tomu, že institut předběžné otázky je unikátním systémem, který je podle odborné literatury velmi příznačným pro spolupráci mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy členských států, bude následující kapitola věnována problematice předběžné otázky.

5.1. Nezbytnost spolupráce Soudního dvora EU a vnitrostátních soudů

Institut předběžné otázky dokazuje, že vztahy mezi vnitrostátními soudy a Soudním dvorem se opravdu odehrávají na bázi spolupráce a nikoliv na modelu hierarchizovaných vztahů jak je tomu např. u federálních systémů.¹¹⁶ Díky vývoji unijního právního řádu a stále více intenzivnímu prolínání tohoto právního řádu s právními řády členských států, v posledních letech velmi vzrostl počet projednávaných předběžných otázek Soudním dvorem. Tento nárůst lze pravděpodobně také přičíst k uvědomování si nezbytnosti tohoto mechanismu vnitrostátními soudy a také větší míře informovanosti obecné veřejnosti o tomto institutu.¹¹⁷ Dle statistiky Soudního dvora z roku 2011¹¹⁸ řízení o předběžné otázce tvoří asi 60 % všech řízení projednávaných před Soudním dvorem a každý rok přibývá předběžných otázek podávaných vnitrostátními soudy. V roce 2011 probíhalo 423 těchto řízení, což je o 158 více než v roce 2007.

¹¹⁵ Přeloženo z: BOUDANT, Joël. *La Cour de justice des Communautés européennes*. Paris: Dalloz, 2005, s. 133. ISBN 2-247-05552-4.

¹¹⁶ Přeloženo z: PARISSÉ, Jordan. La coopération entre juge national et juge communautaire. In: *Jordanparisse.wordpress.com/* [online]. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://jordanparisse.files.wordpress.com/2010/10/dissertation-juridique-renvoi-prejudiciel.pdf>

¹¹⁷ Přeloženo z: MANIN, Philippe. *96 - Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Les effets des juridictions européennes* [online]. 2001 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

¹¹⁸ Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-06/ra2011_statistiques_cour_cs.pdf

5.1.1 Povinnost vykládat právo EU ve smyslu v jakém jej chápe SDEU

Je nevyhnutelné, aby vnitrostátní orgány vykládaly právo EU v tom smyslu, v jakém jej chápe Soudní dvůr. Z rozhodnutí Soudního dvora *Da Costa*¹¹⁹ vyplývá, že není nutné, aby předběžnou otázku podávaly národní soudy ve věcech, ve kterých Soudní dvůr již jednal, neboli otázku týkající se již jím interpretovaného ustanovení. Jinými slovy Soudní dvůr se odmítá zabývat problematikou již vyřešených otázek. Tímto tak Soudní dvůr zbavil národní soudy jednajících v poslední instanci povinnosti podávat předběžnou otázku týkající se již vyřešené interpretace. Z tohoto rozhodnutí se dá dále vyvozovat, že Soudní dvůr tak zavedl jakýsi precedenční systém, vzhledem k tomu, že již objasněná otázka se nemusí týkat přímo identického případu. Podnětem k tomu, aby se vnitrostátní orgány řídily již dřívějšími interpretacemi Soudního dvora, je to, aby Soudní dvůr zbytečně nezodpovídal ty samé dotazy, a to aby byla zachována právní jistota ve všech členských státech. Tento systém již vyřešených rozhodnutí se nazývá tzv. *acte éclairée*.

Totéž platí i pro předběžné otázky týkající se platnosti unijního právního předpisu - judikát *International Chemical Corporation*¹²⁰ zakládá, že rozhodnutí Soudního dvora v rámci řízení o předběžné otázce na neplatnost, je závazné *erga omnes*. Jinými slovy pokud Soudní dvůr konstatuje v rámci řízení o jedné předběžné otázce, že určité ustanovení nebo právní předpis Unie je neplatný, není třeba, aby jiný národní soudce - pokud bude předmětem jeho řízení toto, dle Soudního dvora neplatné ustanovení - podával předběžnou otázku na platnost tohoto ustanovení.

Z pohledu Soudního dvora se tyto závěry jeví více než logické. Právní řád Unie je právním řádem novým, částečně neznámým. Každý vnitrostátní soudce pracuje s poznatky, které získal během svých studií, respektuje právní zásady, ústavní normy, katalogy lidských práv a opírá svá rozhodnutí o svůj úsudek a zdravý rozum. V případě nových členských států Unie mnoho současných soudců se při svém studiu nemuselo setkat s unijním právem. To se ovšem netýká pouze tohoto typu soudců. Vzhledem k tomu, že unijní právo se neustále rozvíjí, týká se to i

¹¹⁹ Rozsudek Soudního dvora z 27.3.1963 ve spojených věcech *Da Costa en Schaake v. Netherlands Belastingadministratie*. C-28-30/62. dostupné z: <http://1url.cz/RWcI>

¹²⁰ Rozsudek Soudního dvora z 13.5.1981 ve věci *SpA International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stato*. C-66/80. dostupné z: <http://1url.cz/VWh6>

soudců, kteří se již s právem Unie mnohokrát setkali. Tento nový právní řád by tedy měl být vykládán někým, jehož prací je studovat pouze tento právní řád a někdo, kdo o něm má širší vědomosti, proto je tato role svěřena Soudnímu dvoru, který určuje jakési hlavní body unijního právního řádu a naznačuje národním soudům, jakou cestou se při řešení sporů ubírat, popřípadě odpovídá na jejich otázky. Soudní dvůr se o tzv. precedenční rozhodování pokouší již od svých raných rozhodnutí, a s ohledem na to, že ani jeden ze států toto nepovažoval za důvod k výraznějším protestům, popřípadě k vystoupení z Unie (*Společenství*), daly tak státy Soudnímu dvoru jakýsi tichý souhlas k jeho judikatuře.

Prostřednictvím institutu předběžné otázky se tak národní soudy mohou lépe orientovat v unijním právním řádu a odůvodněná rozhodnutí Soudního dvora jim pomáhají lépe pochopit. Odpovídáním na předběžné otázky Soudní dvůr zajišťuje jednotu unijního práva a garantuje jeho účinnost ve všech členských státech.¹²¹ Jeví se tedy, že spolupráce mezi Soudním dvorem a národními soudy je naprosto nutná. Pokud by vnitrostátní soudní orgány neměly možnost využít tohoto mechanismu, Soudní dvůr by neměl vůbec možnost se k některým důležitým právním otázkám vyjádřit, ani by nebylo možné zaplňovat vzniklé mezery v zakládajících smlouvách, protože kdo jiný, než vnitrostátní soudce, který unijní právo aplikuje, může takovou mezeru objevit?

5.2. Bezprostřední spolupráce mezi evropskými soudy a soudy členských států - řízení o předběžné otázce

Mechanismus předběžné otázky je unikátním právním nástrojem specifickým pro unijní právo. Toto řízení je významné z hlediska toho, že v něm Soudní dvůr přímo spolupracuje s vnitrostátními soudy. Zjednodušeně řečeno národní soudce položí Soudnímu dvoru otázku, Soudní dvůr tuto otázku zodpoví a ve třetí fázi národní soudce aplikuje řešení v předmětném vnitrostátním sporu. Při této spolupráci

¹²¹ BOUDANT, Joël. *La Cour de justice des Communautés européennes*. Paris: Dalloz, 2005, s. 1. ISBN 2-247-05552-4.

dochází k používání dvou paralelních právních řádů, kdy dochází k jejich vzájemnému prolínání.¹²²

Řízení o předběžné otázce se řídí určitými pravidly, která musí národní soudci při podávání předběžné otázky dodržovat. Základní zakotvení celého institutu je včleněno do Smlouvy o Fungování EU do čl. 267. S přijetím Lisabonské smlouvy také došlo ke zúžení pravomocí Soudního dvora ohledně předběžné otázky a Soudní dvůr již nadále není kompetentní pro výklad statutů orgánů zřízených aktem Rady.¹²³ Lisabonská smlouva přináší také jasné vyznačení toho, co se rozumí orgány a institucemi EU. Tuto změnu doznal i čl. 267 písm. b) SFEU, kde je stanoveno, že SDEU rozhoduje o předběžných otázkách týkajících se „*aktů přijatých orgány, institucemi nebo jinými subjekty Unie.*“ Tato terminologie tedy činí Soudní dvůr kompetentní pro rozhodování o aktech vydaných Parlamentem, Radou, Komisí, Evropskou radou, Evropskou centrální bankou a Účetním dvorem jako unijních institucí, ale i o aktech vydaných Hospodářským a sociálním výborem a Výborem regionů jako unijních orgánů. Z tohoto rozšíření je patrný úmysl EU dále posilovat princip jednotnosti unijního práva.¹²⁴ Další pravidla pro tento speciální druh řízení jsou obsažena v Jednacím řádu Soudního dvora¹²⁵ v hlavě třetí. Ovšem jak již tomu v evropském právním řádu bývá, nejvíce zásadních pravidel interpretoval a stanovil sám Soudní dvůr.

5.2.1 Řízení o předběžné otázce jako nástroj sjednocování práva EU

V řízení o předběžné otázce dochází k přímé spolupráci mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy členských států. Sám Soudní dvůr podává ve svých judikátech vysvětlení, co se míní pod pojmem „*vnitrostátní soud členského státu.*“ Aby mohl být soud považován za vnitrostátní soud členského státu, je nezbytné, aby splňoval

¹²² Přeloženo z: VILLEMONT, Michael. Le renvoi préjudiciel n'est-il qu'un mécanisme de collaboration entre juridictions ?. *MonJuriste.com* [online]. 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.monjuriste.com/droit-communautaire/le-renvoi-prejudiciel-nest-il-quun-mecanisme-de-collaboration-entre-juridictions>

¹²³ TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 386. ISBN 978-80-7400-333-2.

¹²⁴ Přeloženo z: PARISSÉ, Jordan. La coopération entre juge national et juge communautaire. In: *Jordanparisse.wordpress.com/* [online]. 8 s. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://jordanparisse.files.wordpress.com/2010/10/dissertation-juridique-renvoi-prejudiciel.pdf>

¹²⁵ Jednací řád Soudního dvora L 265, svazek 55, Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_cs.pdf

tyto podmínky: musí se jednat o nezávislý trvalý orgán zákonem určený k rozhodování sporů, který rozhoduje podle právních norem nebo na základě dohody stran a jeho rozhodnutí musí být pro účastníky sporu závazná.¹²⁶

Z judikátu Hessische Knappschaft¹²⁷ vyplývá, že řízení o předběžné otázce je řízením nesporným, protože pouze soudce může rozhodnout o jejím podání, nezávisle na názorech stran ve sporném řízení. V rozsudku Cilfit¹²⁸ je toto pravidlo upřesněno tím, že Soudní dvůr jasně odmítá koncepci institutu předběžné otázky jako procesního prostředku, který mají k dispozici účastníci řízení, tudíž národnímu soudci přísluší, aby se na SDEU obrátil i bez jakéhokoli návrhu stran. Podání předběžné otázky záleží tedy na tom, zdali se soudci jeví nutné a nezbytné takovou otázku předložit SDEU. Národní soudce v případě, že pokládá předběžnou otázku, má za to, že bez jejího vyřešení by nemohl dále pokračovat v rozhodování sporu, a proto si sám určuje rozsah, v jakém podává předběžnou otázku Soudnímu dvoru. V praxi je velmi běžné, že se podává několik otázek, které jsou vzájemně provázány. Je typické položit první otázku a další otázky potom začínají „v případě kladné odpovědi“ popř. „v případě záporné odpovědi.“ Soudci se tak snaží předcházet případům, ve kterých Soudní dvůr na jejich otázku odpoví, ovšem soudce přes jeho odpověď stejně dále nebude schopen případ vyřešit a musel by tak opět podávat předběžnou otázku. Je nutné poznamenat, že Soudní dvůr prakticky ve všech případech, kdy mu dojde předběžná otázka od národního soudce (popř. několik otázek), má pravomoc si tyto otázky sám vyložit, popřípadě je částečně přeformulovává, což je vidno vždy v úvodu jeho rozsudků např. touto formulací: „dotaz vnitrostátního soud směřuje k tomu zdali...“ Díky tomu, že je nadán touto pravomocí vykládat si předběžné otázky po svém může hledat jakýsi skrytý význam v těchto dotazech.

¹²⁶ BOUDANT, Joël. *La Cour de justice des Communautés européennes*. Paris: Dalloz, 2005, s. 1. ISBN 2-247-05552-4 Tyto podmínky jsou uvedeny v judikátech Soudního dvora Pretore di Salò v. neznámý C-14/86, De Coster v. Collège des bourgmestres C-17/00, Dorsch Consult v. Bundesbaugesellschaft Berlin mbH C-54/96 C- 10/92 a Borker C-138/80

¹²⁷ Rozsudek Soudního dvora z 9. 12. 1965 ve věci Hessische Knappschaft v. Maison Singer et fils. C-44/65. Dostupné z: <http://lurl.cz/yWcf>

¹²⁸ Rozsudek soudního dvora z 6. 10. 1982 ve věci Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanità. C-283/81. Dostupné z: <http://lurl.cz/fWcU>

Dle čl. 94 Jednacího řádu Soudního dvora musí žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podávaná národním soudcem obsahovat znění předběžných otázek, stručné vylíčení předmětu sporu, znění dotčených vnitrostátních předpisů, uvedení důvodů, na základě kterých má národní soudce pochybnosti o výkladu nebo platnosti unijního práva a vztah těchto ustanovení k ustanovením vnitrostátních právních předpisů. Otázka ohledně předběžného řízení se doručuje Soudnímu dvoru. Dle statutu Soudního dvora¹²⁹ čl. 20 má řízení před Soudním dvorem část písemnou a ústní, kdy řízení ve většině případů předchází stanovisko generálního advokáta, o které se rozhodnutí Soudního dvora často opírá, a jehož závěry předeslané v tomto stanovisku často cituje odborná literatura. V čl. 20 Statutu se dále stanovuje, že v případech, kdy se projednávaná věc nezabývá žádnou novou otázkou, může Soudní dvůr rozhodnout i bez stanoviska generálního advokáta, ovšem po jeho vyslechnutí.

Jak vyplývá z čl. 267 SFEU existují dva typy předběžných otázek – otázka týkající se interpretace unijního práva a otázka týkající se platnosti práva EU.

1) Otázka týkající se platnosti unijního právního aktu

Předmětem této otázky je dotaz soudce, zdali je určitý derivativní právní akt vydaný Evropskou unií platný, neboli v souladu s unijním právním řádem. Tudiž soudce se může ptát pouze na platnost sekundárního evropského práva, nemůže se dotazovat na platnost primárních právních předpisů EU. Soudní dvůr ve svém judikátu Grimaldi¹³⁰ deklaroval, že je příslušný pro rozhodování o platnosti a interpretaci všech právních aktů přijatých institucemi Unie, což zahrnuje i nezávazná doporučení vydávaná unijními institucemi.¹³¹ V již zmiňovaném judikátu Foto-Frost¹³² Soudní dvůr stanovil, že pouze on má výlučnou pravomoc pro konstatování platnosti či neplatnosti derivativního právního aktu Unie. Je třeba nezaměňovat tento typ předběžné otázky se žalobou na neplatnost. Cíl obou řízení je víceméně stejný –

¹²⁹ Statut Soudního dvora ve znění protokolu č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie (Úř. Věst. L 221, 23.8. 2012) dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/staut_cons_cs.pdf

¹³⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 1989 ve věci Grimaldi v. Fonds des maladies professionnelles.C-322/88. Dostupné z: <http://lurl.cz/KWcZ>

¹³¹ CHALMERS, Damian, Gareth DAVIES a Giorgio MONTI. *European Union Law: Cases and Materials*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge university press, 2010, s. 301. ISBN 978-0-521-12151-4

¹³² Rozsudek Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85. Dostupné z: <http://lurl.cz/uWcC>

kontrolovat legalitu právních aktů Unie – ovšem procedurální aspekty a účinky těchto řízení jsou odlišné. „Pokud v rámci řízení o předběžné otázce Soudní dvůr dojde k názoru, že předmětný akt je platný, ukládá národní jurisdikci, aby tento akt použila a ostatním soudům členských států, aby jej pro futuro v obdobných kauzách také používaly. V případě prohlášení o neplatnosti takového aktu v rámci řízení o předběžné otázce platí toto obdobně.“¹³³ V řízení na neplatnost unijního aktu Soudní dvůr prohlásí určitou derivativní normu evropského práva za neplatnou, která již nebude dále používána. Na rozdíl od tohoto účinku má konstatování neplatnosti určitého unijního aktu v rámci řízení o předběžné otázce za následek, že předmětný právní akt nebude používán národním soudcem, nikoliv, že dojde k jeho anulování Soudním dvorem. Jinými slovy, konstatování neplatnosti unijního aktu v rámci řízení o předběžné otázce nepřímě ruší tento akt, protože jej vyjímá z používání národními soudci. Jak vidno, spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudci je z tohoto pohledu velmi efektivní, Soudní dvůr tak může nepřímě kontrolovat legalitu unijních a aktů a usměrňovat soudce v jejich používání.

2) Otázka týkající se výkladu unijního práva

Na základě předběžné otázky tohoto typu má Soudní dvůr pravomoc interpretovat jak právo primární, tak i právo derivativní, a v rámci tohoto řízení je mu umožněno vykládat a vyplňovat mezery v zakládajících smlouvách. Obecně se dá říci, že předběžná otázka týkající se interpretace unijního práva, je národními soudci hojněji využívána než předběžná otázka ohledně platnosti unijního práva.¹³⁴

V judikátu Demirel¹³⁵ si Soudní dvůr svou kompetenci vztahuje i na výklad vnějších dohod uzavíraných Radou a v usnesení Wünsche Handelshesellschaft GmbH¹³⁶ stanovil, že je kompetentní i pro výklad rozhodnutí Soudního dvora

¹³³ V originále: *En premier lieu, si l'arrêt entérine la validité de la norme appréciée il impose de facto à la juridiction de renvoi de s'y plier, et a fortiori à toutes les juridictions nationales confrontées similairement au problème. En second lieu, et d'autant plus si, en sens inverse, l'arrêt préjudiciel constate une invalidité.* Přeloženo z: PARISSE, Jordan. La coopération entre juge national et juge communautaire. In: *Jordanparisse.wordpress.com/* [online]. 8 s. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://jordanparisse.files.wordpress.com/2010/10/dissertation-juridique-renvoi-prejudiciel.pdf>

¹³⁴ Přeloženo z: Renvoi préjudiciel. PERTEK, Jacques. *Fdv.univ-lyon3.fr* [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://fdv.univ-lyon3.fr/mini_site/cee/dico/r/renvoi.htm

¹³⁵ Rozsudek Soudního dvora z 30.8. 1987 ve věci Demirel v. Ville de Schwäbisch Gmünd. C-12/86 dostupné z: <http://lurl.cz/CWcD>

¹³⁶ Usnesení Soudního dvora z 5. 3. 1986 ve věci Wünsche Handelshesellschaft GmbH v. Německo. C-69/85. Dostupné z: <http://lurl.cz/JWch>

o předběžné otázce, přičemž je možná dokonce i totožným soudem v rámci jednoho řízení.¹³⁷ Tento typ předběžné otázky tedy slouží k tomu, aby Soudní dvůr pomohl národnímu soudci správně aplikovat a pochopit unijní ustanovení. Z rozsudku Foto-Frost¹³⁸ lze vyvodit rozdílnost mezi dvěma druhy předběžných otázek. Ze zmíněného rozsudku vyplývá, že pro stanovení platnosti unijního aktu je výlučně kompetentní pouze Soudní dvůr, avšak co se týče předběžné otázky interpretace unijního práva, je ponecháno na uvážení národního soudce, jestli je nutné předběžnou otázku podávat.

Rozhodnutí Soudního dvora o předběžných otázkách týkajících se interpretace mají retroaktivní účinek. Soudní dvůr tak judikoval ve svém rozsudku Denkavit¹³⁹, ve kterém určil, že ustanovení, které je interpretováno Soudním dvorem „*musí být aplikováno soudy dokonce na právní vztahy, jež vznikají a vznikly před rozhodnutím žádosti o interpretaci.*“¹⁴⁰ Národní soudce, který rozhoduje určitý spor, jehož předmětem je i unijní právo se musí dobře seznámit i s předchozími případy, popřípadě již projednanými předběžnými otázkami, aby mohl unijní právní předpis aplikovat na všechny právní vztahy.

3) Případy, kdy Soudní dvůr nerozhoduje

V předešlém výkladu bylo uvedeno, kdy má Soudní dvůr pravomoc rozhodovat buď o interpretaci unijního právního aktu, či o jeho platnosti v rámci řízení o předběžné otázce. Nyní budou shrnuty případy, kdy Soudní dvůr odmítl rozhodovat o určitých typech předběžných otázek. Dle rozsudku Foglia/Novello¹⁴¹ není přípustná předběžná otázka, která nemá žádnou oporu v realitě, a jejímž cílem je vyvolání umělého sporu. Soudní dvůr další případy nepřipustnosti uvádí ve svém rozhodnutí

¹³⁷ BOBEK, M., J. KOMÁREK, J. M. PASSER a M. GILLIS. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 93. ISBN 80-7201-513-3

¹³⁸ Rozsudek Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85. Dostupné z: <http://1url.cz/uWcC>

¹³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1980 ve věci Amministrazione delle finanze dello Stato v Denkavit italiana Srl. C-61/79. Dostupné z: <http://1url.cz/FWcd>

¹⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1980 ve věci Amministrazione delle finanze dello Stato v Denkavit italiana Srl. C-61/79. Citace převzata z: BOBEK, M., J. KOMÁREK, J. M. PASSER a M. GILLIS. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 376. ISBN 80-7201-513-3

¹⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 3. 1980 ve věci Foglia v. Novello. C-104/79. Dostupné z: <http://1url.cz/iWc4>

Telemarsicabruzzo,¹⁴² kdy je nepřijatelná předběžná otázka, která neobsahuje dostatečné vylíčení okolností případu nebo neobsahuje důvody, pro které vnitrostátní soud předběžnou otázku podává. Odborná literatura uvádí i další případy, kdy Soudní dvůr odmítá rozhodovat o předběžné otázce např. v případech, kdy „*se předběžná otázka netýká komunitárního práva, otázka komunitárního práva není pro daný spor relevantní, otázka je hypotetická či příliš obecná, otázka není povahy právní, ale politické* [...]“¹⁴³ Soudní dvůr se takovými otázkami nechce zabývat z důvodu zbytečnosti řízení, popřípadě jeho neefektivnosti. Je tedy nutné, aby soudce nepokládal hypotetické otázky, a jak jej nabádá Jednací řád Soudního dvora, aby připojoval všechny nezbytné skutečnosti, dostatečně vylíčil předmětný spor a uvedl důvody, proč předběžnou otázku podává. Tímto je tak možné předcházet zbytečným průtahům v řízení před Soudním dvorem a zajistit efektivnější řešení sporů.

5.2.2 Povinnost vnitrostátních soudů obrátit se na SDEU

V čl. 267 SFEU je zakotvena povinnost vnitrostátních soudů rozhodujících v posledním stupni, aby v případě, že mají pochybnost ohledně výkladu či platnosti unijního práva, podávali předběžnou otázku Soudnímu dvoru. Z rozsudku Hoffmann-La Roche¹⁴⁴ vyplývá, že cílem této části čl. 267 (tehdejší čl. 177), je znemožnit vznikání národní judikatury, která by mohla být v nesouladu s unijním právem. Toto ustanovení je ve Smlouvě zakotveno i z důvodu zaručení efektivní ochrany subjektivních práv jednotlivců, která jim vyplývají z práva EU vzhledem k tomu, že by pak již dotčené strany nemohly podávat žádný opravný prostředek. Tím, že je těmto posledním soudním instancím uložena povinnost přímo ze Smlouvy, je zajištěn výkon unijního práva. Obecně se dá říct, že každý vnitrostátní soud má pravomoc sám určovat jestli v předmětném sporu je třeba interpretace (nebo potvrzení platnosti) unijního práva, aby mohlo dojít k uspokojení subjektivních práv, která jsou předmětem sporu.

¹⁴² Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 1. 1993 ve věci Telemarsicabruzzo SpA v. Circostel. C-320/90 – 322/90. Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0320-1990-200406754-05_00.html

¹⁴³ BOBEK, M., J. KOMÁREK, J. M. PASSER a M. GILLIS. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, s. 107. ISBN 80-7201-513-3

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 5. 1977 ve věci Hoffmann-La Roche v. Centrafarm C-107/76. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexplus!prod!CELEXnumdoc&numdoc=61976J0107&lg=en

Klíčový pro řešení této problematiky je judikát Cilfit¹⁴⁵, ve kterém Soudní dvůr uvádí podmínky, kdy má soud poslední instance povinnost pokládat předběžnou otázku, a kdy je od této povinnosti osvobozen. Soudní dvůr v rozsudku Cilfit judikoval, že cílem čl. 267 třetího pododstavce SFEU je, „*aby v rámci Společenství bylo zamezeno vzniku rozdílů v judikatuře v otázkách práva Společenství [...]. Soudy uvedené v třetím pododstavci požívají stejné posuzovací pravomoci jako všechny ostatní vnitrostátní soudy, pokud jde o otázku, zda rozhodnutí ve věci práva Společenství je nezbytné k tomu, aby mohly vynést svoje rozhodnutí. Tyto soudy nejsou povinny vznést otázku výkladu práva Společenství, která před nimi vyvstala, jestliže tato otázka není relevantní, tedy v případech kdy by odpověď [...] nemohla mít žádný vliv na řešení sporu. Naopak zjistí-li, že odvoláním na právo Společenství je nezbytné pro vyřešení sporu, který projednávají čl. 177 (současný čl. 267 SFEU pozn. autora) jim ukládá povinnost obrátit se na Soud dvůr s jakoukoli otázkou výkladu.*“ Dále Soudní dvůr stanovuje svobodu pro všechny vnitrostátní soudy (včetně soudů proti nimž není možné použít opravný prostředek) obrátit se s předběžnou otázkou na Soudní dvůr v případech, kdy se jim to jeví vhodné. V tomto rozhodnutí jsou také stanoveny tři možné případy, kdy vnitrostátní soud nemá povinnost obracet se na Soudní dvůr. Děje se tak v případech, kdy výklad unijního práva je natolik jasný, že není důvod o jeho výkladu pochybovat, ovšem národní soud potom v takových případech rozhoduje na svou vlastní zodpovědnost. Toto dogma jasného a zjevného unijního aktu, kdy není nutné podávat předběžnou otázku, se v terminologii unijního práva označuje jako *acte clair*. Dalšími možnost, kdy může být národní soud zbaven povinnosti pokládat předběžnou otázku, je v případě, že Soudní dvůr již předmětnou problematiku vyřešil předběžnou otázkou, a dále v situaci, kdy existuje ustálená judikatura ohledně předmětného výkladu.

Je tedy stanovena jakási generální povinnost pro všechny soudy, aby se v případě jakýchkoli pochybností obracely na Soudní dvůr. Ovšem pokud by nastal případ, kdy se na Soudní dvůr neobrátil soud rozhodující v poslední instanci, i kdyby

¹⁴⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanità. C-283/81. Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0283-1981-200406999-05_00.html

měl, a dojde tak porušení práva EU, tato situace může dle rozsudku Köbler¹⁴⁶ založit státu odpovědnost za škodu porušením práva EU. Soudce poslední instance by si měl být vědom složitosti unijního systému a potřeby kooperace mezi unijními orgány a státními orgány. Pokud tuto spolupráci bude ignorovat, unijní právní řád se nemůže náležitě rozvíjet.

Co se týče výše uvedeného rozsudku Cilfit, Soudní dvůr řeší povinnost či možnost zbavení se povinnosti obracet se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou týkající se interpretace unijního práva. Povinnost spolupráce národních soudů se Soudním dvorem v oblasti předběžné otázky na platnost unijních předpisů je vyřešena v již několikrát zmiňovaném rozsudku Foto-Frost¹⁴⁷, kde je v případě pochybností o legalitě unijního právního aktu zakotvena povinnost jakéhokoli vnitrostátního soudu podat předběžnou otázku. Z tohoto rozdělení, a také z účinků, která mají rozhodnutí Soudního dvora v otázkách týkající se platnosti, se dá vyčíst, že v případě předběžné otázky týkající se platnosti unijního práva, Soudní dvůr spíše vystupuje v nadřazeném postavení, kdy ukládá povinnosti národním soudům. Naopak podávat předběžnou otázku na výklad unijního práva je doménou více benevolentní pro národní soudce a jedná se tedy o spolupráci mezi dvěma soudními soustavami v pravém smyslu.

Z výše uvedeného vyplývá, že pro rozvoj unijního právního řádu a pro jeho jednotnou aplikaci na území všech členských států je příhodnější, aby soudci v případě pochybností, co nejvíce spolupracovali se Soudním dvorem. Institut předběžné otázky byl pro tyto důvody vytvořen a na vývoj unijního právního řádu by působilo negativně, kdyby národní soudci tento institut nevyužívali. Ovšem z hojnosti podávání předběžných otázek je zřejmé, že si vnitrostátní soudci uvědomují nutnost spolupráce, což je pro další vývoj EU pozitivní

¹⁴⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30.9.2003 Gerhard Köbler v. Rakouská republikou. C-224/01. dostupné z: <http://lurl.cz/hW4Q>

¹⁴⁷ Rozsudek Soudního dvora z 22. října 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85. Dostupné z: <http://lurl.cz/uWcC>

5.3 Nezbytnost institutu řízení o předběžné otázce - snaha zabránit rozdílnému výkladu práva EU

Institut předběžné otázky je nástrojem, díky kterému tak Unie může zabránovat rozdílnému výkladu evropského právního řádu. Sám Soudní dvůr toto dogma potvrzuje v rozsudku Cilfit¹⁴⁸: spolupráce v oblasti předběžné otázky je „vytvořena za účelem zjistit správné použití a jednotný výklad práva Společenství ve všech členských státech, mezi vnitrostátními soudy, jakožto soudy pověřenými použitím práva Společenství a Soudním dvorem [...]“ Soudní dvůr v tomto rozsudku poukazuje na to, že si je vědom možných sporných interpretací unijního práva např. z důvodů rozdílných jazykových verzí právních předpisů Unie a rozdílné terminologie, která se používá v unijním právu.

Odpovídáním Soudního dvora na předběžné otázky tak nepřímou dochází k zajišťování subjektivních práv jednotlivců a Soudní dvůr tak může účinně bdít nad jejich dodržováním členskými státy. Důležité je také poznamenat, že odpovídáním na předběžné otázky se Soudní dvůr může nepřímou vyjadřovat i k vnitrostátním právním řádům, popřípadě zastřeně deklarovat neslučitelnost určitých ustanovení národního právního řádu s právem EU.¹⁴⁹

Cílem podávání předběžných otázek je zajištění jednotného unijního právního řádu ve všech členských státech stejným způsobem. Jak vyplývá z předchozího výkladu, aby mohl tento mechanismus správně plnit svou funkci, rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce je závazné nejen pro národní soud, který předmětnou otázku podal, ale i pro všechny ostatní národní soudy členských států, neboli je závazné pro všechny a všichni jej musí respektovat. Pokud budou národní soudy respektovat a řádně aplikovat unijní právní řád a rozhodnutí SDEU, umožní se tím další rozvoj evropského právního řádu.

¹⁴⁸ Bod 7 Rozsudku Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982 ve věci Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanità. C-283/81.

¹⁴⁹ Přeloženo z: MANIN, Philippe. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Les effets des juridictions européennes* [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>

6. Závěr

Diplomová práce byla zaměřena na vztahy mezi Soudním dvorem Evropské unie a vnitrostátními soudy členských států EU, zejména vztahy spočívající na bázi spolupráce mezi těmito celky. V práci došlo ke zkoumání těchto vztahů a byla provedena jejich hlubší analýza, zejména na základě rozboru judikatury Soudního dvora Evropské unie a studia odborných českých a zahraničních publikací a relevantních právních předpisů.

Cílem této práce bylo zjistit, zdali vztahy mezi SDEU a národními soudy, které jsou charakterizovány jako vztahy spolupráce, fungují opravdu efektivně a jsou-li přínosem pro zlepšení vztahů a spolupráce mezi členskými státy a Evropskou unií. V případě vyvození pozitivní nebo negativní odpovědi mělo dojít k potvrzení nebo vyvrácení jejich nezbytnosti.

Evropskou unii není možné považovat pouze za jakési integrační ekonomické společenství, je nutné na ni nahlížet jako na společenství práva. Společenství práva, které sama vytváří, které stojí na demokratických základech a inspiruje se právními řády členských států, ale které je odlišné jak od národních právních systémů, tak i od práva mezinárodního. K realizaci unijního práva zavedl proto Soudní dvůr princip přednosti, přímé použitelnosti a princip odpovědnosti za škodu způsobenou jednotlivci porušením práva EU členským státem. A právě tento výkon unijního práva je zajišťován vnitrostátními soudci jako soudci práva unijního.

Určováním základních principů unijního práva, doplňováním a výkladem právního řádu, se dá Soudní dvůr označit za jeden z hlavních hybatelů evropské integrace. Jak bylo zjištěno během zpracovávání této problematiky, Soudní dvůr důsledně plní i klasickou koncepci běžného soudu – poskytuje ochranu právům plynoucích z unijního práva.

Důležité je ovšem poznamenat, že Soudní dvůr by bez existence národních soudů nemohl fungovat. Soudní dvůr je složen ze soudců, kteří již vykonávali delší soudní praxi u národních soudů, kde získali své zkušenosti a právě z těchto zkušeností mohou dále čerpat a používat je při výkonu své funkce u Soudního dvora. Soudní dvůr je při své práci obohacen o klasické soudní poznatky, které vyplývají z funkce národních soudů. Soudní dvůr je při výkonu svých povinností a pravomocí

inspirován národními soudy, a právě z toho důvodu je nutné, aby mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy existoval spíše vztah kooperační než vztah nadřazenosti a podřazenosti. Dá se tedy říci, že Soudní dvůr a národní soudy se vzájemně ovlivňují.

Pro soudní systém EU je tedy příznačný zejména kooperační vztah. Aby mohl tento vztah efektivně fungovat, je nutné, aby Soudní dvůr nepřekračoval své pravomoci a národní soudci respektovali rozhodnutí Soudního dvora. Jak vyplývá z provedeného rozboru judikatury Soudního dvora, je si Soudní dvůr vědom své specifické funkce a ve většině případů se snaží nepřekračovat své pravomoci a pro rozhodování určitých případů se sám prohlašuje za nepravomocný. Stejně tak si je tento soudní orgán vědom nezbytnosti spolupráce s vnitrostátními soudy a jejich funkci jako funkci soudců evropského práva nesčetněkrát potvrdil ve svých rozsudcích.

Efektivnost tohoto kooperačního vztahu je založena na několika aspektech. Za prvé Soudní dvůr by neměl vystupovat v nadřazeném vztahu vůči národním soudům, za druhé národní soudci by měli respektovat rozhodnutí Soudního dvora a za třetí tento vztah by měl být v praxi skutečně realizován. Z této práce vyplývá, že Soudní dvůr vydává sice autoritativní rozhodnutí, která jsou závazná, ale je evidentní, že národní soudy jsou ve většině případů ochotny je respektovat. Kdyby tomu tak nebylo, nebyl by institut předběžné otázky, který je zároveň praktickou realizací kooperačního vztahu, vnitrostátními soudci tak hojně využíván.

Vztah SDEU a národních soudů není ovšem pouze kooperačním vztahem. Soudní dvůr vytváří svou judikaturou jakési mantinely, v nichž se mohou národní soudci pohybovat, přičemž se Soudní dvůr nebrání rozšiřování pravomocí vnitrostátních soudů. Pokud by Soudní dvůr vystupoval více v postavení nadřazeném, mohlo by ze strany národních soudců docházet k odmítání tohoto jeho postavení.

Na základě provedených rozborů funkčnosti a efektivnosti vztahů spolupráce mezi institucemi Evropské unie a národními soudy vyplývá z této diplomové práce, že tato spolupráce se jeví jako efektivní a je pro Evropskou unii nezbytná. Je nutné, aby národní soudci důsledně aplikovali unijní právo, protože Evropská unie nemá

jiný mechanismus k tomu, aby mohlo být právo jí vytvářené důsledně realizováno a chráněno v členských státech.

7. Résumé

L'objectif principal de ce mémoire de maîtrise était le réexamen des rapports et de la coopération entre La Cour de Justice de l'Union européenne (CJUE) et les juridictions nationales des États membres de l'Union européenne. L'introduction de ce mémoire a posé la question de l'efficacité et de la nécessité de ces rapports, ainsi que de la coopération entre la CJUE et les juridictions nationales. Pour répondre à cette question, nous avons effectué une recherche portant sur la structure et l'organisation de la CJUE, sur le rôle des juges nationaux comme des juges du droit européen, et sur leurs rapports. Surtout, la recherche se fonde sur l'analyse de la jurisprudence de la CJUE et l'adaptation de connaissances acquises dans l'étude d'une bibliographie spécialisée.

Avec ses compétences exclusives et la force obligatoire de ses décisions, la CJUE joue un rôle essentiel dans l'Union européenne, et elle est considérée comme le moteur de l'intégration européenne. Si l'on tient compte du fait que l'Union ne dispose pas des mécanismes pour exercer son ordre juridique dans tous les États membres, le rôle des juges nationaux est lui aussi significatif. Pour cette raison, l'Union doit disposer d'un système judiciaire efficace. Le système judiciaire de l'Union se compose de la juridiction européenne (CJUE) et des juridictions nationales. Ces deux systèmes exercent l'un sur l'autre une influence réciproque. Les juges nationaux doivent respecter les décisions de la CJUE et le droit européen doit être appliqué correctement. Les arrêts de la CJUE confèrent de nouveaux pouvoirs aux juges nationaux, et sa jurisprudence leur accorde en outre un rôle important.

La relation entre les juges nationaux et la CJUE a aussi été présentée comme le rapport entre l'ordre juridique européen et les ordres juridiques nationaux. La CJUE forme des principes spécifiques de l'ordre européen comme les principes de primauté, l'effet direct ou la responsabilité des États membres pour violation du droit européen. Ces principes sont le fondement sur lequel l'ordre juridique fonctionne et ils doivent être respectés. Il est avéré que les juridictions nationales mettent en oeuvre l'ordre juridique européen, et c'est pourquoi leur rôle est si important.

En effet, il n'existe pas de relation hiérarchique entre les juges nationaux et la CJUE ; il s'agit davantage d'un rapport de coopération. On constate cette coopération dans l'usage pratique du renvoi préjudiciel. Le droit européen évolue dans le cadre de cette coopération et la CJUE peut contrôler de manière indirecte si le droit national

des États membres est conforme au droit européen.

La relation et la coopération entre les juridictions nationales et la CJUE est vitale pour l'Union européenne et son ordre juridique. La CJUE influence les juridictions nationales et, réciproquement, les juges nationaux contribuent à faire évoluer l'ordre juridique européen. Le but de ce système juridictionnel européen est d'appliquer le droit européen de manière efficace et de préserver les droits des particuliers, lesquels découlent du droit de l'Union. D'après ce mémoire, cet objectif est bel et bien atteint.

8. Seznam použité literatury

8.1. Literatura

- KLÍMA, Karel et al. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-335-3
- TICHÝ, L., R. ARNOLD, J. ZEMÁNEK, R. KRÁL a T. DUMBROVSKÝ. *Evropské právo*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-333-2
- SIMONIAN-GINESTE, Hélène. *Fiches d'Institutions Internationales*, Paris, Ellipses Édition Marketing S.A., 2008, ISBN 978-2-7298-3970-3
- COURTON, Laurent. *Droit de l'Union Européenne*. Paris: Dalloz, 2011, ISBN 978-2-247-10593-9
- KRÁL, R. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-799-5
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do Evropského práva*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-334-9.
- LYČKA, M., B. KUNZ a K. ŠLÉGROVÁ. *KOMENTOVANÁ ROZHODNUTÍ SOUDNÍHO DVORA EVROPSKÉ UNIE*. Praha: Linde Praha, 2010. ISBN 978-80-7201-812-3
- TICHÝ, Luboš. *Dokumenty ke studiu evropského práva*. 2. vydání. Praha: Linde Praha a.s., 2002, ISBN 80-7201-337-8.
- BOBEK, M., J. KOMÁREK, J. M. PASSER a M. GILLIS. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: Linde Praha, a.s., 2006, ISBN 80-7201-513-3
- BOUDANT, Joël. *La Cour de justice des Communautés européennes*. Paris: Dalloz, 2005, ISBN 2-247-05552-4
- CHALMERS, Damian, Gareth DAVIES a Giorgio MONTI. *European Union Law: Cases and Materials*. 2. vydání. Cambridge: Cambridge university press, 2010, ISBN 978-0-521-12151-4
- SIMON, Denys. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI a.s., 2005, ISBN 80-7357-114-5

- CRAIG, Paul a Gráinne BÚRCA DE. *EU LAW: Text, Cases, and Materials*. Fifth edition. Oxford: Oxford University Press, 2011, ISBN 978-0-19-957699-9.

8.2 Právní předpisy

- Smlouva o Evropské unii Úř. věst C-191 (CELEX 11992M)
- Smlouva o fungování Evropské unie (CELEX 11957 E)
- Rozhodnutí Rady ze dne 24. října 1988 o zřízení Soudu prvního stupně Evropských společenství - *Úř. věst. L 319, 25.11.1988*

8.3. Judikatura Soudního dvora

- Rozsudek Soudního dvora z 5. 2. 1963 NV Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos proti Nederlandse administratie der belastingen C-26/62. [1963] ECR. I-1
- Rozsudek Soudního dvora z 15. 7. 1964 Flaminio Costa v. E.N.E.L. C-6/64. [1964] ECR I-585.
- Rozsudek Soudního dvora z 19. 11. 1990 Andrea Francovich a Daniela Bonifaci v. Italská republika C-6/90 a C-9/90. [1991] ECR I-5357
- Rozsudek Soudního dvora z 23. 4. 1986 Les Verts v. Evropský parlament. C-294/83. Sb. Rozh. 1986 s. 1339
- Rozsudek Soudního dvora z 9. 3. 1978 ve věci Amministrazione delle finanze dello Stato v S.p.A. Simmenthal.C-106/77. [1978] ECR 1453
- Posudek Soudního dvora z 8.3.2011 Posudek vydaný na základě čl. 218 odst. 11 SFEU - Návrh dohody - Vytvoření jednotného systému řešení sporů týkajících se patentů č. 1/09. [2011] ECR I-1137
- Rozsudek Soudního Marleasing SA v. La Comercial Internacional de Alimentacion, C-106/89. ECR [1990] I-4135
- Rozsudek Soudního dvora z 10. 4. 1984 ve věci Von Colson a Kaman v. Land Nordrhein-Westfalen, C-14/83. [1984] ECR 1891
- Rozsudek Soudního dvora z 19. 6. 1990 ve věci The Queen a Secretary of State for transport, na žádost: Factortame Ltd. a dalších. C-213/89. [1990] ECR 2433

- Rozsudek Soudního dvora z 22.5. 2003 ve věci Connect Austria Gesellschaft für Telekommunikation GmbH contre Telekom-Control-Kommission, en présence de Mobilkom Austria AG. C-462/99. [2003] ECR I-5197
- Rozsudek Soudního dvora z 19. 11. 2009 ve věci K. Filipiak v. Dyrektor Izby Skarbowej w Poznaniu. C-314/08.ECR [2009] I-11049
- Rozsudek Soudního dvora z 22. 10 1987 ve věci Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck Ost. C-314/85. [1987] ECR 4199
- Rozsudek Soudního dvora z 14.7.1994 - Faccini Dori - C-91/92. [1994] ECR I-3325
- Rozsudek Soudního dvora z 5.10. 2004 ve spojených věcech Pfeiffer a další C-397/01 až C-403/01. [2004] ECR I-8835
- Rozsudek Soudního dvora z 24. 1. 2012 ve věci Maribel Dominguez v. Centre informatique du Centre Ouest Atlantique, Préfet de la région Centre C-282/10. (Dosud nepublikováno)
- Rozsudek Soudního dvora z 17.12.1970 ve věci Internationale Handelsgesellschaft v. Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel C-11/70. [2004] ECR 1125.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 5.3.1996 ve spojených věcech Brasserie du Pêcheur SA v. SRN a the Queen v. Secretary of State for Transport, ex. Parte : Factortame (III.) C-46/93 a 48/93. [1996] ECR I-1029
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. července 2000 ve věci Salomone Haim proti Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein. C-424/97. [2000] ECR I-5123
- Rozsudek Soudního dvora z 30.9.2003 Gerhard Köbler v. Rakouská republikou. C-224/01. Köbler [2003] ECR I-10239
- Rozsudek Soudního dvora z 24.6.1969 ve věci: Milch-, Fett- und Eierkontor GmbH proti Hauptzollamt Saarbrücken.C-29/68. [1969] ECR 165
- Rozsudek Soudního dvora z 4.7.2006 ve věci Adeneler a další v. Ellinikos Organismos Galaktos (ELOG). C-212/04. [2006] ECR I-6057
- Rozsudek Soudního dvora z 27.3.1963 ve spojených věcech Da Costa en Schaake v. Netherlands Belastingadministratie. C-28-30/62. [1963] ECR 31 –
Podívat se do učebnice

- Rozsudek Soudního dvora z 13.5.1981 ve věci SpA International Chemical Corporation v. Amministrazione delle Finanze dello Stato. C-66/80. [1981] ECR 1191
- Soudního dvora z 9. 12. 1965 ve věci Hessische Knappschaft v. Maison Singer et fils. C-44/65. [1965] ECR 965
- Rozsudek soudního dvora z 6. 10. 1982 ve věci Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA v. Ministero della sanità. C-283/81. [1982] ECR 3415
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 12. 1989 ve věci Grimaldi v. Fonds des maladies professionnelles. C-322/88. [1989] ECR 4416
- Rozsudek Soudního dvora z 30.8. 1987 ve věci Demirel v. Ville de Schwäbisch Gmünd. C-12/86. [1987] ECR 3719
- Usnesení Soudního dvora z 5. 3. 1986 ve věci Wünsche Handelshesellschaft GmbH v. Německo. C-69/85. [1986] ECR 947
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. 3. 1980 ve věci Amministrazione delle finanze dello Stato v. Denkavit italiana Srl. C-61/79. [1980] ECR 1205
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. 3. 1980 ve věci Foglia v. Novello. C-104/79. [1980] ECR 745
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. 1. 1993 ve věci Telemarsicabruzzo SpA v. Circostel. C-320/90 – 322/90. [1993] ECR I-393
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 5. 1977 ve věci Hoffmann-La Roche v. Centrafarm c-107/76. [1977] ECR 957
- Rozsudek Soudního dvora z 22. 10. 1998 ve spojených věcech Ministero delle Finanze v. IN.CO.GE.'90 Srl a další. C-10/97 až C-22/97. [1988] ECR I – 6307
- Rozsudek Soudního dvora z 9.7.1985 Piercarlo Bozzetti v. Invernizzi SpA a Ministro del tesoro. C-179/84. [1985] ECR 2301
- Rozsudek Soudního dvora z 26.10. 2000 ve věci Rijksdienst voor Pensioenen v. Robertu Engelbrechtovi. C-262/97. [1985] ECR I-07321
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 1986. M. H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (Teaching). C-152/84. [1986] ECR 723

8.4. Judikatura Ústavního soudu ČR

- Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04, Cukerné kvóty III
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2008 sp.zn.Pl. ÚS 19/08

8.5. Akademické práce

- NIOUTSIKOU, Maria Dimitra. *La responsabilité de l'Etat membre du fait du non respect du droit communautaire*. Toulouse, 2009. Mémoire (Diplomová práce). Université Toulouse 1 - Capitole. Vedoucí práce OLIVA Anne Mari

8.6. Materiály týkající se řízení před Soudním dvorem

- Statut Soudního dvora ve znění protokolu č. 3 o Statutu Soudního dvora Evropské unie (Úř. Věst. L 221, 23.8. 2012) dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/staut_cons_cs.pdf
- Jednací řád Soudního dvora L 265, svazek 55, Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-10/rp_cs.pdf
- Praktický průvodce komunitárním právem. In: *D/2000/8965/I* [online]. 2001 [cit. 2013-02-04]. Dostupné z: http://www.cak.cz/files/181/BA_01_Z1.pdf

8.7. Internetové zdroje

- <http://curia.europa.eu/>
- <http://eur-lex.europa.eu/>
- <http://nalus.usoud.cz/>

8.8. Internetové články

- MANIN, Philippe. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Les effets des juridictions européennes* [online]. 2001 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>
- DORD, Olivier. 96 - *Les cours européennes. Luxembourg et Strasbourg: Systèmes juridiques nationaux et cours européennes : de l'affrontement à la*

- complémentarité* ? [online]. 2001[cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.revue-pouvoirs.fr/-96-Les-cours-europeennes-.html>
- ČELADNÍK, Filip. Pozitivní vliv práva Evropské unie na český právní řád. *Epravo.cz* [online]. 2009, č. 56659 [cit. 2013-02-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pozitivni-vliv-prava-evropske-unie-na-cesky-pravni-rad-56659.html>
 - L'ABC du droit de l'Union européenne. *Eur-lex* [online]. [cit. 2013-02-21]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/fr/editorial/abc_c05_r1.htm
 - PARISSÉ, Jordan. La coopération entre juge national et juge communautaire. In: *Jordanparisse.wordpress.com/* [online]. 2009 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://jordanparisse.files.wordpress.com/2010/10/dissertation-juridique-renvoi-prejudiciel.pdf>
 - VILLEMONT, Michael. Le renvoi préjudiciel n'est-il qu'un mécanisme de collaboration entre juridictions ?. *MonJuriste.com* [online]. 2008 [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <http://www.monjuriste.com/droit-communautaire/le-renvoi-prejudiciel-nest-il-quun-mecanisme-de-collaboration-entre-juridictions>
 - Renvoi préjudiciel. PERTEK, Jacques. *Fdv.univ-lyon3.fr* [online]. [cit. 2013-02-24]. Dostupné z: http://fdv.univ-lyon3.fr/mini_site/cee/dico/r/renvoi.htm
 - Les juridiction des états membres de l'Union européenne, vydáno Soudním dvorem v roce 2009. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-11/qd7707226frc.pdf>